

Наше Слово

PIK LXV № 46 (3301) ВАРШАВА, 15 ЛИСТОПАДА 2020 РОКУ
ЦІНА – зл. 4,00 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

44-й Ярмарок

дивіться онлайн

Усі вже думали, що цього року Молодіжного ярмарку у Гданську («JarmaRock FEST»), який досі відбувався у середині листопада, не буде. Проте він пройде в онлайн-форматі у грудні. «Основне – це не сам захід, а солідарність з українськими гуртами та артистами у добу пандемії», – говорить Оксана Терещенко, відповідальна за програму події.

Минулорічне фото Ярмарку. Фото з фейсбук-сторінки організаторів

На фейсбук-сторінці «JarmaRock FEST» 2 листопада з'явилося повідомлення про те, що найбільша молодіжна подія року української спільноти таки відбудеться.

— Ми ще у жовтні думали, що, можливо, зможемо організувати наш фестиваль у традиційному форматі за участі публіки. Клуб, у якому вже кілька років проводимо «JarmaRock FEST», може розмістити нас усіх навіть з урахуванням карантинних обмежень. Але виникло питання: чи люди прийдуть, чи не будуть боятися, а головне – чи за кілька днів до заходу у Польщі не оголосять локдаун, – розповідає Ольга Шкраван, одна з організаторок Ярмарку.

Утім, те, що захід відбудеться онлайн, не означає, що його проведення вимагає менше роботи.

— Зараз ми не можемо розраховувати на присутність на Ярмарку гуртів та артистів з України. Просто невідомо, яка буде ситуація на кордонах. Тож цього року їх не запрошували. Відповідно треба більше працювати над тим, аби програма була різноманітна та цікава, – зазначає організаторка.

Pole dance, електро, транс

Цього року Ярмарок запланований на перші вихідні зими. 4-5 грудня онлайн відбудеться «Форум Fest». На ньому культурні діячі, організатори заходів з Польщі та України будуть розмовляти про становище своєї сфери у добу пандемії. Опісля, у вихідні, мала би відбутися основна частина Ярмарку – гала-концерт у клубі «B90». Що глядачі зможуть побачити натомість?

У програмі є, зокрема, pole dance, тобто танці з гімнастичними вправами на жердині, повітряно-акробатичні

номери. Відбудеться також онлайн-презентація картин художника Василя Нецька із Гданська. Він виграв конкурс «Людина року-2019» в номінації «культура» у Гданському повіті. Також актори театру «Навпаки» зачитують твори молодих українських письменників та поетів із Польщі.

— Часто ці люди пишуть просто «до шухляди». Соромляться показувати свою творчість. Тож чому б Ярмарку не стати місцем, де вони вперше зможуть її продемонструвати, – говорить Оксана Терещенко. Вона заохочує молодих поетів надсилати організаторам свої вірші.

Звичайно, не бракуватиме й музики. Проте це не будуть лише фолк- чи фолк-рок-твори, які виконують багато українських гуртів. Організатори цього року хочуть презентувати українських виконавців із Польщі, які експериментують з музикою. Зокрема, можна буде побачити Сусанну Яру з Кракова та її електро-проект. Вокалістка та композиторка, яка у 2015 році зі сло-

вацьким гуртом «Грдза» («Hrdza») стала фіналісткою музичного шоу «Česko Slovensko má talent», виступить на Ярмарку вперше.

Можна буде послухати також гурт «Гиля», який поєднує народну творчість з електро- та транс-музикою. Серед його членів – лемкиня Гося Паука, учасниця талант-шоу «The Voice of Poland», та українець Андрій Олійник, колишній скрипаль гурту «Lemon». Також виступить Ганна Текучева – українка, що живе у Тримісті, та ансамбль «Рибонька».

— Оскільки захід глядачі дивитимуться в інтернеті, ми мусили подбати про те, аби він був привабливим візуально, щоби ніхто не нудгував. Ситуація з коронавірусом призвела до цього, що ми можемо розраховувати лише на виконавців із Польщі. З іншого боку, завдяки цьому публіка зможе побачити, наскільки різноманітною є їхня творчість, – вважає Ольга Шкраван.

Тільки політик не змінює думку

КАСЯ КОМАР-МАЦИНСЬКА, культурознавчиня, Перемишль

Якось так сталося, що навіть на сторінках «Нашого слова» свої враження від протестів жінок першими висловили чоловіки. Грицю (Григорій Сподарик, «Кудись прийдемо чи знову будемо буксувати?», «НС» №45 від 8 листопада 2020 року) та Ігоре (Ігор Ісаєв, «Поділ суспільства: як нам не пересваритися після вибуху протестів», «НС» №45 від 8 листопада 2020 року), дякую за вашу пунктуальність та холодний, аналітичний погляд на події. Зараз слово має кобита.

Мабуть, не всі повірять, але йти на вулицю сірими, осінніми вечорами, вимахувати картонними банерами та вигукувати нецензурні лозунги — не надто приємно. Проте буває, що справа важливіша за комфорт. Тому і я, Катерина, виходжу так само, як і тисячі інших громадянок Польщі, бо розумію, що хтось намагається приймати рішення за мене і брати на себе роль мого сумління. І я з цим не погоджуюся. Неприємно усвідомлювати також, що, поки ти висловлюєш комусь свій спротив, цей «хтось» ховається за парканом спокою, культурних висловлювань та багатоповислої брехні, в основі якої — страх та відсутність етики. Так, це моя думка, хоча, чесно кажучи, мене трохи турбує те, що, відколи я взагалі маю власні погляди на щось, вони кардинально не змінюються. От, мабуть, на все ще прийде час, як кажуть старі гуцули. І на це я покладаю надію.

У мене є товаришка — назвемо її Анною, змінивши ім'я на потреби цього

матеріалу. Не знаю точно, скільки її років — приблизно 50–60. Анна декілька років тому переїхала з великого міста в центрі Польщі до малого підкарпатського села без битої дороги, де годує кіз, займається садівництвом і живе у злагоді з природою. Анна взагалі напрочуд енергійна — на пенсії вона працює вчителькою та є суспільною активісткою. Знаючи про її відкритість та зацікавленість світом, я наперед думала, що ми матимемо схожі політичні погляди. Утім, кілька днів тому на своїй фейбук-сторінці Анна «виклала всі карти на стіл». Вона написала:

«Досі я не висловлювалася на тему жіночих страйків. Мовчала, бо почуваюся частково винною у тому, що зараз відбувається. Так, я голосувала за «ПіС», хоч і без особливого ентузіазму, але я все ж зробила цей вибір і дуже про нього шкодую. Слідкую за подіями, що відбуваються у Польщі, та від усього серця підтримую молодих людей, які борються за свободу, за право вибору. (...) Я наважусь сказати від імені тих, хто усвідомив свою помилку: пробачте нас, це ви мали рацію».

Слова Анни мене вразили. Чи часто ми зустрічаємо людей, що мають протилежні погляди, не на передовій політичних баталій, а десь поруч, за кавою? Як часто ми дискутуємо, обговорюємо протилежні думки одне одного або зізнаємось у тому, що помилялися? Що взагалі важливіше: стійкість переконань чи вміння сказати «ти права» або просто «поясни мені, я не знаю»?

— Уже довгий час я передбачала, що все це завершиться революцією, але не сподівалась, що вона спалахне у такий важкий час, — продовжувала говорити про свої відчуття Анна, коли ми сьогодні зустрілись на каву. — Одна моя близька знайома, що має проблеми зі здоров'ям, сказала, що через рішення Конституційного суду вирішила не на-

роджувати дітей, вона боїться ставати мамою. Мене ніби вдарили по голові... Пробач за емоційність, я дуже втомлена. Учора моя коза народжувала, виникли проблеми. Весь день сиділа біля того новонародженого козенятка.

Ейфорія захоплює великі міста. Містечка Підкарпаття (яке називають «материком „ПіС“») також пробують самоорганізовуватись. У Перемишлі протягом декількох днів на акції збиралися кількості, навіть близько тисячі людей. Чомусь серед протестувальників відносно небагато жінок 25–40 років, а дуже багато юних дівчат — ліцеїсток, студенток. Їхні переконання лише формуються. Така собі екзотика, несподіванка для всіх тих, хто організував демонстрації, а також тих, проти кого виступають їхні учасники.

— Знаєш, яких поглядів притримуються жінки у моєму селі? Уяви: більшість не працює, якщо не враховувати того, що вони опікуються своїми охайними хатинками та городками. Чоловіки працюють закордоном — по місяцю, два, пів року їх немає вдома. Коли повертаються — поводяться попанськи: подай, принеси, звари. І це не виглядає так, що те, що заробить, хлоп дасть дружині і скаже: на, бери і роби, що хочеш. Ті жінки отримали перші «свої» гроші, коли з'явилася програма «500+». Це дало їм хоч і примарне, але все ж почуття незалежності. І вони дуже розумно цими грішми розпоряджаються. Тільки подумай, яких протестів, якого фемінізму можна від них очікувати? Спротив з'явиться хіба що, якщо у них відберуть «500+». Або замість нього з'явиться просто тихе розчарування.

Експерти, які займаються політичними прогнозами, передбачають: теперішня влада, якщо дотягне до виборів 2023 року, не втримається на чолі держави без підтримки молоді. Отже, це за їхні «виборчі душі» буквально от-от почнеться політичний торг. Ця вікова група буде під осо-

бливою увагою: з одного боку, її пробують залякувати у школах та вузах, з іншого — обіцяють всілякі «плюси». І лише якщо молодим людям вдасться якось вижити і не продатись — з них може вирости нове покоління свідомих громадян. Це — ще одна надія, на яку можна покладатись.

«Це — час жінок, вони розгромлять цю диктатуру», — сказала Данута Куронь кілька років тому під час зустрічі в Перемишлі. Чесно кажучи, я не пам'ятала про це, мені нагадав її слова колега, що також зустрівся сьогодні зі мною та Анною. «Сила і майбутнє проявляється у молоді», — згадую і я слова Данути, сказані півтора роки тому у Львові, під час Днів Яцека Куроня. Вона тоді говорила про кліматичні протести. Варто запам'ятовувати висловлювання людей, яких сформував громадянський спротив.

— Чому за «Право і справедливість»? Досить банально. Мене розчарувала «Громадянська платформа». Я шукала для себе місця. Який у мене був вибір? Нові, неперевірені проекти? Ліві, з якими мені не по дорозі? Праві психи? Я дійшла до висновку, що лише «ПіС» зможе якось розібратися із ситуацією в державі. А суди? Я особисто мала сумнівну приємність з цим зіткнутися. Звичайні справи розглядали по 6 років. Отже, я підтримувала судову реформу, хотіла врешті-решт гарних змін. Боже, якою людиною буває наївною...

Головне — це часно прокинутись, кажу я Анні. І в одному випадку не засуджую, я навіть її розумію. Усвідомлюю також, що, навіть коли погана влада почимчикує звідси чимскоріше, у контексті громадянської позиції та свідомого фемінізму ми, активісти, матимемо ще багато роботи. І мене це навіть тішить. Повільне просвітництво, що починається «з азів», — це те, що я особисто люблю найбільше. Отже, добре також розуміти, що не всі мусять одразу бігти на барикади, аби творити революцію. ■

Братовбивча мегаломанія. Як на Холмщині творять перемогу в польсько-українській війні 1918 року

ІГОР ІСАЄВ, головний редактор порталу PROstir.pl

Чотириметровий пам'ятник битві часів польсько-української війни 1918 року має з'явитися в наступному році в Довгобичеві на Грубешівщині. Пам'ятник і напис на ньому викликав протиріччя два роки тому. Нині справа повертається.

«На честь солдат Першого уланського полку, пізніше — Першого полку шеволежерів, котрі під командуванням майора Густава Орлича-Дрешера провели 10 грудня 1918 року переможний бій з військами Західно-Української народної республіки», — такий напис, разом із іменами полеглих, планується розмістити на пам'ятнику.

Таке трактування подій уже зустрілося з реакцією — і не кого-небудь, а Інституту національної пам'яті Польщі. Авторі ідеї, Довгобичівське регіональне товариство, ще влітку 2018 року отримали лист з ІНП, в якому виражався сумнів, що перемога поляків взагалі мала місце.

«Немає ясності щодо результату боротьби, — йдеться в листі Бюро вшанування пам'яті боротьби і мучеництва ІНП у Любліні від 31 серпня 2018 року. — Польські джерела [...] говорять про перемогу поляків, натомість єдина відома на цю тему українська публікація говорить про перемогу українців. Ніхто також не подає прізвищ українських солдатів, котрі загинули».

У зв'язку з цим ІНП запропонував змінити напис на пам'ятнику — передусім викреслити те, що битва була «переможною», водночас залишити імена загиблих і те, що вони «полягли за вільну Польщу». Разом із тим ІНП вказав ініціаторам на деякі історіографічні неточності — на назву одиниці (уланський полк, а не полк шеволежерів, як було в первісному варіанті) та на дату битви: 10 грудня запропоновано змінити на 10–13 грудня 1918 року. ІНП при цьому посилався на канадську публікацію українського історика Льва Шанковського від 1974 року, згідно з якою ЗУНР виграла цей бій.

Інтерпретація ІНП зустрілася з різкою критикою ініціаторів встановлення пам'ятника. Спершу вони планували поставити його на сторіччя битви, тобто в грудні 2018 року.

«До 100-річчя битви під Довгобичевом на основі одного речення в єдиному відомому українському виданні, де згадується битва, ставиться під сумнів незаперечна перемога польської сто-

рони. Це робить польська установа, відповідальна за історичну політику», — обурювалися представники Довгобичівського регіонального товариства.

На справу також звернули увагу у католицькому виданні «Nasz Dziennik», на порталі Kresy.pl, написав про неї теж місцевий «Tygodnik Zamojski».

Зроблено це в характерному стилі: автора української публікації названо «бандерівцем», а «за словами історика Віктора Поліщука, Шанковський був членом УПА і в 1939 році брав участь у нападах на польських солдатів», — написав портал Kresy.pl.

Заступник голови регіонального товариства Войцех Костецький сказав, що війна 1918 року була певною мірою «братовбивча», проте «не можна будувати добросусідські відносини на лицемірстві і розмивати історичну правду з політичних причин». Ініціатори заявили також, що будуть боротися за правду про битву. Історик Юліуш Тим з Академії військових вмінь наголосив, що битва 10 грудня 1918 року в Довгобичеві була виграна поляками тому, що вони утримали село в своїх руках. «Для нас, поляків, це була перемога, і перш за все це була перемога Першого полку шеволежерів. Важко уявити, що полк вибрав би на день свого полкового свята дату битви, яка не була б переможною. Це абсолютно нелогічно», — казав він у розмові з виданням «Nasz Dziennik».

Історик, дослідник польсько-українських відносин на Холмщині, Маріуш Сава наголошує в розмові з «НС», що не можна нехтувати українським джерелом. «Шанковський безперечно мав свої джерела, його дослідження не можна відкидати, навіть творячи героїчну історію Польщі», — вказує він. На його думку, нейтральна назва «бій» у цьому випадку більш підходить: вшановуються полегли, проте без мегаломанії. За спостереженням Сави, справа не була голосною, поки нею не зайнялися певні польські медіа правого спрямування.

Як наголошує Сава, на Шанковського посилалася низка дослідників з Польщі й України під час спільної конференції «Польща-Україна. Складні питання». «Його постань не можна зводити лише до 1940-х років, чи тим більше дискредитувати, мовляв, він „бандерівець“, як зробила частина польських медіа», — підкреслює Сава.

У цій історії цікаве також те, що чимало дослідників усередині самої Польщі вважає війну 1918 року безглуздою, сам ініціатор встановлення пам'ятника говорить про її «братовбивчий» характер. Проте — навіть визнаючи цю істину — автори ініціативи не переосмислюють минуле спільно з українцями в універсальному контексті. Замість цього ведуть боротьбу за мегаломанський пам'ятник, котрий безперечно викликає обурення по іншій стороні кордону. А до нього з Довгобичева — усього кілька кілометрів. ■

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Онлайн-фестиваль
«Україна в центрі Любліна»

16-22 листопада відбудеться фестиваль української культури «Україна в центрі Любліна», який через пандемію вперше пройде онлайн. Подія триватиме тиждень, на цей час заплановано багато цікавих дискусій. Першою з них буде «Пам'ять, яка об'єднує» — вона присвячена століттю Варшавської угоди, відомої як «Договір Пілсудський-Петлюра». У розмові візьмуть участь автори мультимедійного проекту «1920 рік — пам'ять у часи мору» («Rok 1920 — pamięć w czasach zagozu») та організатори кампанії «Полум'я братерства» («Płomień braterstwa»). У межах фестивалю також відбудуться зустрічі з Мариною Попатенко — заступницею міністра молоді та спорту України, та Олександром Маніску — авторкою проекту «Мистецтво — це терапія».

На окремій дискусії обговорять ситуацію кримських татар. Традиційно відбудеться також конкурс знань про Україну. Учасників чекатимуть різні майстер-класи та конкурси талантів у музичній, танцювальній та літературній номінаціях. В останній день фестивалю відбудеться показ українського фільму «Жива» та літературна зустріч з Іриною Вікирчак — асистенткою польської лауреатки Нобелівської премії Ольги Токарчук.

Детальну інформацію про фестиваль читайте на сайті ukrainawcentrumlublina.com та на фейсбук-сторінці («UkrainawCentrumLublina»).

IV Підляська українська
наукова конференція

13-14 листопада відбудеться IV Підляська наукова конференція. Через пандемію та карантинні обмеження вона пройде в онлайн-форматі на фейсбук-сторінці Інституту (Підляський науковий інститут — Podlaski Instytut Naukowy).

Основна тема цьогорічного заходу — доля Підляшшя у період формування нової політичної карти Європи на початку XX століття, тобто після I Світової війни. Нагодою для цього є 100-річчя польсько-українського союзу 1920 року та 100 річниця Варшавської битви. Учасники конференції хочуть обговорити Підляшшя у широкому контексті геополітичних процесів у Східній Європі. Важливою є тема присутності в регіоні солдатів Армії Української Народної Республіки, зокрема у Гайнівці, де у 1920-х роках поселилася велика група воїнів УНР. Тож на одній із сесій обговорять історію, культуру, традиції Гайнівки та її околиць.

Олег Сенцов став лауреатом
нагороди імені Вінченца

Український кінорежисер та колишній політв'язень Кремля Олег Сенцов став лауреатом премії імені Станіслава Вінченца. Про це повідомляє портал Onet.pl. Нагороду Сенцову вручать 18 листопада.

Голова комітету Домінік Яськовець зазначив, що українець поєднує творчу діяльність з участю в боротьбі за свободу й права людини.

«Це — не лише сильний голос незалежної України, протидія незаконній окупації Криму, мужність відданого митця, а й важливий універсальний голос мистецтва, який демонструє свободу слова, незалежність та ідентичність нашого регіону», — зазначив Яськовець.

Премію імені Станіслава Вінченца вручають з 2005 року за популяризацію культури в Центральній та Східній Європі. Нагорода становить 40 тисяч злотих. Її лауреатами були й інші українці — Сергій Жадан та Ярослав Грицак.

Станіслав Вінценз був етнографом, есеїстом і філософом. Він відомий також як дослідник культури Гуцульщини та Покуття, автор трилогії «На високій полонині».

Цьогорічний з'їзд Об'єднання
українців у Польщі скасували

Цього року в листопаді мав відбутися з'їзд ОУП. Хоча Головна управа отримала грант для проведення заходу (на харчування і проживання делегатів) від Фонду ім. Стефана Баторія у межах програми «Продовжуй діяльність» («Działaj dalej»), через пандемію, карантинні обмеження та задля безпеки учасників зустріч вирішили не проводити. Імовірно, з'їзд відбудеться вже 2021 року. З тих самих причин скасували святкування 30-ліття ОУП, на яке також був призначений окремий грант від Міністерства внутрішніх справ та адміністрації.

Онлайн-виступ сестер Тельнюк

Фото — скріншот з онлайн-концерту

5 листопада пройшов онлайн-концерт «Від Шевченка до Забужко» відомого українського музичного дуету — сестер Галі та Лесі Тельнюк. Вони зараз — одні з небагатьох артистів в Україні, які займаються співаною поезією. У програмі були твори Тараса Шевченка, Оксани Забужко, Ліни Костенко, Сергія Жадана та інших. Організувало захід Об'єднання українців у Польщі. Сам концерт був запланований ще на березень і мав відбутися в Народному домі у Перемишлі, однак тоді його скасували через пандемію.

В онлайн-форматі вокальний дует народних артисток України представила керівниця колективу «Крайка» з Перемишля Тетяна Наконечна. Концерт можна подивитися на фейсбук-сторінці ОУП (Związek Ukraińców w Polsce — Об'єднання українців у Польщі).

Очільники польського та українського
ІНП не зустрілися

4 листопада у Варшаві була запланована зустріч очільників інститутів національної пам'яті (ІНП) України та Польщі. Проте, як повідомила нам працівниця установи Барбара Ківала, у зв'язку зі станом здоров'я голови ІНП Польщі Ярослава Шарека та його заступника Кшиштофа Швагжика і на прохання польської сторони зустріч перенесли. Нові дати наразі не визначені.

Нагадаємо, що після жовтневого візиту президента Польщі Анджея Дуди до Києва Український ІНП опублікував заяву щодо співпраці задля відновлення та збереження національної пам'яті. У документі зазначається, що Київ і надалі переконаний: співпраця між обома країнами у цій сфері повинна базуватися на принципах взаємоповаги і паритетності. «Керівництво України та Польщі, розуміючи всю важливість посилення партнерства у ці непрості часи, не допускає того, щоби травматичні та чутливі питання спільної історії ставали перешкодою для поглиблення співпраці в інших сферах двосторонніх українсько-польських відносин. Водночас європейський досвід показує нам, що ефективне та довгострокове стратегічне партнерство будується на довірі, взаємоповазі, дотриманні домовленостей та порозумінні щодо чутливих питань спільної історичної пам'яті», — ідеться у заяві.

Представники інституту зазначили, що Україна також у повному обсязі виконала свої зобов'язання — видачу дозволів на пошукові роботи розблокували, і польська сторона не лише отримала два такі дозволи у Львові (у районах Голоско та Збоїще), а навіть провела там роботи.

Натомість, як читаємо у заяві, «Польща виконала своє єдине зобов'язання лише частково — таблиця на могилі воїнів УПА горі Монастир не була відновлена у первинному вигляді, а замінена на іншу — без згадки імен воїнів, що загинули у тій місцевості».

Автори заяви вважають, що до відновлення надгробку на братській могилі розмови про видачу нових дозволів польським партнерам передчасні.

«Це зумовлено передусім тим, що паритетний обмін дозволами логічним своїм наслідком має меморіалізацію досліджуваних локацій шляхом встановлення нових пам'ятників та пам'ятних знаків, а це не може відбуватися, доки залишається загроза вандалізму та їхнього знищення. Разом із тим, українська сторона проведе всі необхідні організаційні та процедурні дії, щоб обмін дозволами відбувся у найкоротші терміни після виконання польською стороною свого зобов'язання», — підсумовують автори заяви.

Нагороди глядачів для фільмів
кінофестивалю «Ukraina! Festiwal Filmowy»

Стали відомі лауреати нагороди глядацьких симпатій п'ятого кінофестивалю «Ukraina! Festiwal Filmowy».

Дехто вважає, що це — найважливіша відзнака, яку може отримати стрічка. Так, у категорії художніх фільмів публіці найбільше сподобалися «Черкаси» — розповідь про окупацію Криму навесні 2014 року та команду мінного тральщика «Черкаси». Це — останній український корабель, який тримав оборону та відмовився переходити на бік ворога йпускати український стяг. Моряки чинили опір окупантам три тижні.

Найкращим документальним фільмом глядачі визнали роботу «Земля блакитна, ніби апельсин» режисерки Ірини Цілик. Стрічка розповідає про родину, яка мешкає в місті Красногорівка поблизу лінії фронту та знімає про це любительське кіно. Фільм отримав нагороду за кращу режисуру на головному фестивалі незалежного кіно «Sundance» в США, а також гран-прі 17-го польського кінофестивалю «Millennium Docs Against Gravity».

Нагадаємо, що фестиваль «Ukraina! Festiwal Filmowy» пройшов 21-28 жовтня у Варшаві, 2-9 листопада стрічки транслювали онлайн. 4-6 грудня фестиваль відбудеться у Любліні.

Перемиський лікар та суперечки
щодо лікування коронавірусу

У Польщі багато говорять про українського лікаря з Перемишля — спеціаліста з легеневих захворювань. Він заявив, що успішно лікує складні випадки Covid-19 препаратом, який продається в аптеках. На сайті клініки, у якій він працює, з'явилось повідомлення про те, що за короткий час (48 годин) препарат допоміг хворим. Ним лікувався не лише сам українець — він допоміг близько ста іншим пацієнтам. Після появи матеріалів про це на різних інформаційних ресурсах люди кинулися до аптек за ліками.

Проте виявилось, що, хоча препарат доступний за рецептом, його не включили до протоколу лікування коронавірусу. Повідомлення про використання цих ліків прибрали з сайту клініки. Як повідомляють медіа, зараз справою займається речник щодо професійної відповідальності Окружної лікарської палати у Кракові.

Ми пишемо про цю справу тому, що цю історію почали поширювати також в українській громаді. Навіть члени нашої редакції отримували інформацію про такий спосіб лікування від представників української меншини з різних регіонів країни; мешканців столиці питали, чи є у варшавських аптеках цей препарат і чи можуть вони його кудись вислати. Зараз в інтернеті створили петицію на підтримку лікаря. Її також розповсюджують представники української громади, хоча водночас вона викликає дискусію серед українців.

Уперше в історії до парламенту США
обрали українку

Фото з uapost.us

У США з'явилася перша конгресвумен українського походження — Вікторія Спартан. Раніше вона була сенаторкою на рівні штату Індіана від міста Ноблсвілл, що в окрузі Гамільтон. Спартан народилася 1 жовтня 1978 у місті Носівка Чернігівської області.

4 листопада на виборах її обрали конгресвумен Палати представників США від 5 округу штату Індіана. Українка балотувалася від Республіканської партії та випередила свою суперницю — демократку Крістіну Гейл — на 6 відсотків голосів.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

ПОДІЇ

«Ukraina!» відфестивалила вп'яте

У Варшаві відгримів кінофестиваль «Ukraina!». Протягом семи днів, 21-28 жовтня, глядачі мали нагоду подивитися кількадесят українських, чеських та білоруських фільмів, поспілкуватися з акторами й режисерами стрічок.

Останні п'ять років були плідними для українського кінематографу. З року в рік він привертає все більше уваги організаторів міжнародних фестивалів, кінокритиків та глядачів. На кінофестивалі «Ukraina!» показують найважливіші українські стрічки останніх років, проводять зустрічі з режисерами та акторами. Гості мають нагоду не лише побачити фільми, а й відвідати майстер-класи, фото-виставки тощо.

У 2020 році через пандемію організаторам довелося скоригувати правила та частково відмовитися від своїх амбіцій. Але навіть попри карантинні обмеження організаторка проекту Беата Беронська-Лях усе ж змогла втілити ідеї п'ятого фестивалю. «Ми знали, що зали не будуть повними, що будуть заборони і, можливо, нам доведеться перейти в онлайн-режим. Але все вдалося», — коментує вона.

Разом нас багато, нас не подолати

У такий непростий час, коли заклади закривають, масові заходи скасовують, а столиця Польщі опиняється у червоній карантинній зоні — плани руйну-

ються, як картковий будиночок. Під час урочистого відкриття фестивалю організатори виступили з промовою, у якій зізналися: для них дуже важливо, що вони втілюють свої амбітні ідеї завдяки гостям, які уже вп'яте підтримують українське кіно у Польщі.

Перша частина події стала унікальною можливістю познайомитися з українською культурою. Вона показала не лише тематичну та жанрову різноманітність українського кінематографу, а й була передусім місцем зустрічі поляків та українців.

«Ми нереально вдячні і всім присутнім безпосередньо в залі, і глядачам онлайн-трансляції. Дякуємо за те, що вже п'ятий рік поспіль ви знаходите час, аби відвідати наш фестиваль», — сказала Беата Беронська-Лях. Вона нагадала, що минулого року на відкритті заходу для гостей приготували фуршет із національними смаколиками та розваги. Цьогоріч від такого формату довелося відмовитися, оскільки команда дарувала гостям пакунки з почастунком, які можна було забрати з собою.

Після гучного відкриття й подяк фестиваль почався з «Номерів» Олега Сенцова. Світова прем'єра фільму від-

булася в Німеччині. Під час зйомок фільму Олег перебував у російській в'язниці і керував процесом дистанційно. На жаль, цього разу він не зміг приїхати до Варшави у зв'язку з карантинними обмеженнями.

Обличчя фестивалю

Жодна масштабна подія, як-от фестиваль «Ukraina!», не обходиться без підтримки волонтерів, які працюють навіть понаднормово, аби провести його на високому рівні. Саме завдяки добровольцям усе вдалося організувати якнайкраще: придбання квитків, консультації щодо доїзду до місця події, безпекові заходи, фото- та відеозйомку. Наталія Балабаш, українська студентка, приїхала до Варшави два роки тому і вже встигла взяти участь у двох кіноподіях. На «Ukraina!» дівчина вперше.

«Мені подобається допомагати і відчувати свою причетність до чогось великого і важливого. Так, ми працюємо дуже багато, але час не відчувається. Це — кайф», — ділиться враженнями Наталія. Волонтерка розповідає, що їм із колегами можна безкоштовно дивитися будь-які фільми фестивалю. Цьогоріч найочікуванішими були «Номери» Олега Сенцова, «Віддана» Христини Сиволап, «Розфарбований птах» Вацлава Маргула.

Волонтери також розповіли, що така робота може вплинути на вибір майбутньої професії. Адже кінофестиваль — це нагода познайомитися з десятками творчих людей: акторами, режисерами, письменниками, операторами. Варто зазначити, що волонтером може стати кожен, просто заповнивши анкету на сайті проекту.

Ажіотаж довкола фільмів та дискусія про Східну Європу

Отримати квиток на фестиваль, як виявилось, пощастило не кожному. Через обмеження щодо кількості людей у залах, соціальну дистанцію, заповнення бланків на випадок зараження коронавірусом місць не вистачило на всіх охочих. Особливо це стосувалося топових фільмів, як-от «Відданої» Христини Сиволап, «Черкас» Тимура Яшенка, «Атлантиди» Валентина Васяновича.

У вестибюлі ще за годину до початку сеансу глядачі збиралися та обговорювали майбутні перегляди.

Маріанна Янушевич, головна акторка фільму «Віддана», з легкістю і непританно зіркам простотою спілкувалася з усіма охочими. Дівчина розповіла про власний досвід зйомок, першу подорож до Києва та складнощі української вимови.

«Не буду приховувати, мені важко правильно поставити наголос в українській мові. А прочитати щось кирилицею — справжній виклик. Але, пройшовши кастинг до «Відданої», я вперше потрапила до Києва, у який згодом закохалася», — пояснила Янушевич.

На «Віддану» люди записувалися ще до початку фестивалю. Квитки розкупували за кілька хвилин. Гостя заходу Надія Шуль була серед тих, хто не встиг на бажаний фільм.

«Мені кортіло подивитися «Розфарбований птах», але, на жаль, квитки розкупили ще за кілька днів до показу», — розповіла вона.

Окрім повнометражних та короткометражних стрічок, гості фестивалю могли побачити виставку українських фотографів — світлина з Карпат, Черкащини, Одещини та інших регіонів України.

Організатори також влаштували справжні дебати з режисерами, акторами та іншими учасниками заходу, які разом із глядачами дві години обговорювали, чи Україна — це й надалі Східна Європа. «Україна — це не пострадянська країна, це сучасна Європа. І ми хочемо бути ближчими. Власне, для цього і створений цей фестиваль», — додає Беата Беронська-Лях. Насамкінець команда провела урочистий показ фільму «Черкаси», який і завершив шалений тиждень українського кіно у Варшаві. ■

Єва КРАВЧУК

Фото і відео
авторки статтіВідеорепортаж з події
можна подивитися
за посиланням,
скануючи QR-code

Новий осередок підтримки мігрантів у Кошаліні

У Кошаліні при «Карітас кошалінсько-кологбжезької єпархії» відкрили Інтеграційний центр підтримки. Це — вже третя у місті установа, яка допомагає мігрантам. Першим організували інформаційний пункт «Разом» при Лютеранській церкві, згодом при Об'єднанні українців у Польщі заснували Центр міграції, а зараз почав працювати Інтеграційний центр. У всіх цих місцях мігранти можуть, зокрема, безкоштовно вивчати польську мову.

За неофіційними даними, у Кошаліні до пандемії проживало і працювало понад 10 тисяч громадян України. Зараз ця кількість, можливо, дещо зменшилася, оскільки після першої хвилі коронавірусу дехто повернувся в Україну, однак згодом приїхали інші. Саме популярність курсів з польської мови для мігрантів дає підстави говорити про те, що кількість українців у Кошаліні залишається приблизно однаковою.

— «Карітас» завжди допомагав тим, хто цього потребує — не тільки тут, на місці, але і поза Польщею. Саме в межах «Карітас Польща» ми підтримували мігрантів та біженців поза нашими кордонами. Коли, однак, у нашому регіоні почало жити й працювати стільки мігрантів зі Сходу, ми побачили, що вони стикаються з труднощами та проблемами. До відкриття Інтеграційного центру підтримки ми допомагали з продуктами, запрошували мігрантів на великодній сніданок та на велию (Святвечір — ред.), надавали юридичну допомогу чи просто купували квитки, щоби люди, які опинилися у скрутній ситуації, могли повернутися на Бать-

ківщину, — каже ксьондз Томаш Рода, директор «Карітас кошалінсько-кологбжезької єпархії».

Інтеграційний центр підтримки заснували у партнерстві з фондом «Наука для довкілля», а фінансує його Міністерство внутрішніх справ та адміністрації разом із Фондом притулку, міграції та інтеграції. Центр почав

роботу 1 вересня, а курси з польської стартували щойно. Мову викладає Ірина Кузян, яка працює також в інформаційному пункті «Разом» та у Центрі міграції. Перша група нараховує близько 20 учнів.

У новому осередку мігранти можуть отримати допомогу з легалізацією перебування, працевлаштуванням або медичним страхуванням. Крім того, тут надаватимуть інформацію щодо польського законодавства, традицій та культури країни, а також безкоштовні юридичні консультації. Окрім мовних занять, проводитимуться курси з адаптації. У центрі допоможуть перекласти документи чи орендувати помешкання, нададуть психологічно-педагогічну підтримку.

— Як ми колись виїжджали закордон на роботу, так і жителі

Сходу сьогодні шукають кращої праці у нас. На жаль, буває, що це породжує проблеми. Ще не так давно багато поляків, які живуть та працюють зараз в Англії, потребували саме такої допомоги. Тому я радий, що ми сьогодні можемо підтримати приїжджих у нашій країні, — каже ксьондз Томаш Рода.

Сьогодні у центрі, окрім поляків, працюють також двоє українців із Житомира: Матеуш, який у Польщі вивчав туризм, та Оля, яка закінчила англійську філологію. Саме вони першими контактують із мігрантами та допомагають полякам зрозуміти їхні національні відмінності. Крім цього, в установі працюють також колишні прикордонники. Усе це дозволяє краще допомагати тим, хто цього потребує.

Інтеграційний центр підтримки знаходиться на вулиці 1 травня 18/2 (у підземному переході в Проїзді тисячоліття).

Номер телефону: +48 539 677 733

Центр працює у понеділок з 8.00 до 17.00 та від вівторка до п'ятниці з 8.00 до 14.00.

Окрім цього, можна звертатися до Місько-гмінного осередку суспільної допомоги у Боболицях, що неподалік Кошаліна. ■

Анна ВІННИЦЬКА

Фото авторки статті

Конституційний Суд спровокував кризу

Конституційний Суд України (КСУ) ухвалив рішення, яким визнав неконституційними деякі антикорупційні положення. Наслідком цього може бути параліч антикорупційних ініціатив, відтак позиція суддів втягує Україну у державну кризу.

Автомайдан та Центр протидії корупції 7 листопада організували акцію під будинком голови КСУ Олександра Тупицького поблизу Києва, вимагаючи його відставки. Перед парканом поставили шибеницю.

За тиждень до цих подій, 30 жовтня, перед будівлею Конституційного Суду у Києві близько тисячі людей протестували проти останніх рішень суддів. Демонстранти кидали димові шашки. Кілька валіз із написом «Київ — Ростов» поставили перед огорожею, а на самому паркані повісили зображення колишнього президента України Віктора Януковича, який у 2014 році втік до Ростова-на-Дону у Росії.

Рішення суду спровокувало серйозну кризу. На одній чаші терезів — боротьба з корупцією, а також зобов'язання України перед західними партнерами і, відповідно, подальша допомога. На другій — конституційна обгрунтованість наступних рішень.

Конституційний Суд сприяє корупціонерам?

Перші вісники кризи з'явилися 28 серпня, коли КСУ визнав неконституційним указ про призначення Артема Ситника директором Національного антикорупційного бюро. Суд вирішив, що президент не має повноважень призначати директора НАБУ.

Це стало тривожним дзвіночком, оскільки НАБУ є структурою, створеною для боротьби з корупцією у співпраці із західними партнерами. Це — своєрідний показник позиції Києва та зобов'язань України щодо реформ. Президент Володимир Зеленський «проігнорував» рішення суду, тому Ситник наразі залишається на своїй посаді.

Однак виявилось, що це був лише початок боротьби КСУ з антикорупційними органами. 27 жовтня суд визнав деякі антикорупційні положення неконституційними. Окрім того, цим рішенням Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) позбавили права контролю за деклараціями про майно державних посадовців. У результаті електронний реєстр декларацій був заблокований. Також зняли кримінальну відповідальність за надання неправдивої інформації у деклараціях (як це передбачала стаття 366-1 Кримінального кодексу України).

Не дивно, що багато хто сприйняв подібні рішення як замах на боротьбу з корупцією з боку тих, хто має що приховувати.

Контратака Зеленського

Позиція КСУ викликала занепокоєння в Європейському Союзі, адже вона свідчить про порушення зобов'язань України у боротьбі з корупцією. Саме це було основою безвізового режиму. Тому дії суддів обурили багатьох українців.

Суспільний резонанс, мабуть, пришвидшив реакцію президента. 29 жовтня Володимир Зеленський скликав позачергове засідання Ради національної безпеки та оборони (РНБО).

— У нас не буде грошей, не буде підтримки, скасують і напрацьовані проекти, і підтримку Світового банку. У нас буде велика діра в бюджеті. А найголовніше — ми не розуміємо, який сюрприз Конституційний Суд зробить завтра чи післязавтра. Чи ви впевнені, що вони бачать і чують зворотну реакцію суспільства, що вони зупиняться? Я — ні, тому що я не знаю, хто за цим стоїть. Я не впевнений, що всі судді КСУ дійсно вирішили зробити те, що вони вчора зробили, самостійно, — сказав Зеленський на засіданні РНБО.

Президент доручив урядові відновити роботу електронного реєстру декларацій на сторінці НАЗК, після чого він знову працював. Зеленський також подав до парламенту проект закону «Про відновлення суспільної довіри до конституційного судочинства», у якому пропонує звільнити усіх суддів КСУ і визнати їхні рішення про декларування доходів «нікчемним (таким, що не має правових наслідків) як таке, що було прийняте суддями Конституційного Суду України в умовах реального конфлікту інтересів».

Парламент гальмує президента

Опозиція розкритикувала дії Зеленського, назвавши їх спробою узурпації влади. Багато експертів говорять про правову колізію. Конституція чітко вказує, що склад КСУ може бути змінений лише за згодою самих суддів. А рішення, прийняті цим судом, є остаточною і не можуть бути оскаржені.

2 листопада, несподівано для самого президента, спікер Верховної Ради Дмитро Разумков представив

власний законопроект, у якому пропонує звичайним голосуванням у 226 голосів повернути скасовані Конституційним Судом норми законодавства. І лише після цього виправити їх відповідно до рекомендацій КСУ.

Володимир Зеленський відповів заявою, у якій застеріг депутатів, що «будь-яке нове рішення парламенту, яке спробує відновити таку кримінальну відповідальність, апriori не працюватиме». А якщо нардепи проголосують за інший проект закону, ніж запропонований Зеленським, — вони, власне кажучи, захистять суддів КСУ.

Вечері того ж дня Зеленський у програмі «Свобода слова» на телеканалі ICTV пригрозив депутатам розпуском парламенту. Це однак, не допомогло, і більшість фракції підтримала проект Разумкова, який пройшов через комітет у Раді і вже готовий до розгляду. Голосування мало відбутись у четвер, однак виникла чергова несподіванка — у середу депутат від «Слуги народу» Олександр Дубінський зареєстрував власний проект закону. Через це розгляд пропозицій Разумкова перенесли.

Рішення КСУ на прохання депутатів-мільйонерів

У цій кризі важливо показати, хто стоїть за рішенням про електронне декларування. У серпні до Конституційного Суду звернулася група із 47 депутатів Верховної Ради. Більшість із них — члени проросійської фракції «Опозиційна платформа — за життя». У минулому частина з них належала до «Партії регіонів»; багато хто — герої журналістських розслідувань, пов'язаних із електронними деклараціями. Наприклад, згідно зі звітами за 2019 рік, чимало цих депутатів володіють значними коштами: від 118 до 512 мільйонів гривень.

Серед них є власники великих автопарків: наприклад, кум президента Росії Віктор Медведчук спільно з дружиною мають 19 автомобілів, серед яких — BMW, Mercedes, Maybach, Bentley. Чимало депутатів мають пристрась до дуже дорогих швейцарських годинників. У згаданого Медведчука їх 46, колекції інших парламентарів складаються з кількох десятків розкішних годинників. Декларація також свідчить, що дружина Медведчука, українська телеведуча Оксана Марченко, є успішною бізнесвумен і володіє 10 компаніями у Росії.

Кримська земля голови Конституційного Суду

Рішення КСУ було вигідним не лише народним депутатам. Виявляється, воно грає на руку і голові Конституційного Суду Олександрові Тупицькому. За повідомленням журналістів програми «Схеми», у 2018 році він придбав ділянку площею 126 квадратних метрів у Кореїзі в Криму. Суддя має також будинок — куплена земля прилягає до нього. Але в його деклараціях за 2018 та 2019 роки нічого не сказано про ці фінансові операції.

Таким чином, Тупицький порушив закон відповідно до вищезазначеної статті 366-1 Кримінального кодексу про недостовірність наданої інформації. І саме її Конституційний Суд на чолі з Тупицьким визнав недійсною.

Але обурює не тільки це. Земельну ділянку суддя придбав у російського громадянина на території, яку окупувала Росія у 2014 році. Інформацію про це журналісти отримали з Державного реєстру нерухомості Російської Федерації. Тобто Тупицький здійснив операцію відповідно до кремлівського законодавства. При цьому відомо, що після початку російської агресії українським чиновникам заборонили співпрацювати з незаконною владою у Криму, адже Україна визнає РФ окупантом.

Конституційна пастка

«Рішення певних органів державної влади мають антидержавний і антиконституційний характер. Вважаю, що їхні окремі дії несуть загрозу національній безпеці України», — написав на сторінці у фейсбуці голова РНБО Олексій Данилов.

Ситуація, однак, патова. Дії КСУ викликають обурення, більшість вважає їх антидержавними, це загрожує політичною кризою, адже невідомо, яким може бути рішення суду, наприклад, у питанні закону про землю та про українську мову.

Віталій Шабунін із Центру протидії корупції каже, що становище — вкрай серйозне. На його думку, не варто боятися неконституційності звільнення нинішніх суддів, але потрібно забезпечити прозорий вибір нової колегії. Але зрозуміло, що такі кроки несуть ризик для незалежного функціонування державних інститутів. ■

Петро АНДРУСЕЧКО, Київ

Українська делегація в Тристоронній контактній групі в Мінську підготувала основні пункти «плану дій по Донбасу». Його передали на розгляд ОБСЄ та Росії. Пропозиції обговорить Тристороння контактна група на наступному засіданні 10 листопада. Про це повідомляє пресслужба української делегації в ТКГ.

П'ять головних пропозицій:

- виведення іноземних військ, незаконних збройних формувань та найманців з території України на початку 2021 року;
- скасування владою Російської Федерації низки рішень і документів, які є прямим втручанням в життя ОРДЛО, наприклад, про спрощений порядок надання жителям цих територій російського громадянства;
- відновлення контролю над відповідною ділянкою російсько-українського державного кордону за допомогою СММ ОБСЄ;
- збільшення чисельності місії СММ ОБСЄ в чотири рази (на 1500 осіб);
- лише за виконання попередніх умов — підготовка та проведення на території ОРДЛО виборів (за допомогою ОБСЄ).

Окружний адміністративний суд Києва отримав позов до президента Володимира Зеленського та партії «Слуга Народу» з вимогою скасувати результати опитування, проведеного під час місцевих виборів. За даними пресслужби суду, позивач просить суд визнати протиправним та скасувати результати проведеного опитування, ініційованого Володимиром Зеленським, яке відбулось 25 жовтня 2020 року під час місцевих виборів. Причина — результати «можуть викривити думку українців щодо важливих питань, серед яких і національна безпека України». Суд вирішує, чи відкрити провадження в адміністративній справі. Опитування було добровільним, і не завжди його організатори формували вибірку. Серед учасників не були в рівній мірі представлені українці різного віку, статі, освіти тощо. Невідомо, скільки було жителів міст та сіл і з яких регіонів.

Суд Мілана виправдав українського військового Віталія Марківа. Це сталося 3 листопада в апеляційному суді присяжних. «Це — надзвичайна подія. Ми довели, що справедливості існує. Правда перемагає, добро перемагає, а російській пропаганді немає місця», — сказав нацгвардієць після процесу. Він додав, що у тюрмі йому дуже допомогли листи від українців, які йому щодня надсилали волонтери. Марків повернувся в Україну. Раніше Італія звинуватила українця у причетності до вбивства італійського фотографа Андреа Рокеллі неподалік Слов'янська у 2014 році. Влітку 2017 року поліція заарештувала Марківа в аеропорту Болоньї, коли той прилетів до матері. Тоді суд міста Павія визнав Марківа винним і засудив до 24 років ув'язнення. Україна подала апеляцію на вирок. Віталій Марків народився на Тернопільщині, пізніше жив в Італії та отримав італійське громадянство. В Україну повернувся у грудні 2013 року під час Євромайдану. Тоді в Києві був членом Самооборони. З початком російсько-української війни став добровольцем у Нацгвардії України, далі підписав контракт. Брав участь у боях під Слов'янськом навесні 2014 року.

Верховна рада проголосувала за зниження ставки податку на додану вартість 20% до 7% для культурної сфери. «Метою проекту закону є впровадження податкових механізмів для надання державної підтримки сферам культури, туризму та сектору креативних індустрій з метою недопущення їх стагнації задля збереження і створення нових робочих місць», — зазначено у пояснювальній записці до законопроекту. Завдяки зниженню ставки сподіваються стимулювати попит та розширити доступність показу вистав, постановок, виступів професійних художніх колективів, артистичних груп, акторів і артистів, кінематографічних прем'єр, культурно-мистецьких заходів.

Підготувала Христина Заник

Послідовний критик української корупції чи близький друг польської влади?

У найближчі роки відносини США зі світом формуватиме новий або переобраний господар Білого дому. Кожен із них має свій сценарій, зокрема й для України та Польщі. Розгляньмо, якими їх бачать експерти. На момент написання тексту відомо, що в американських виборах лідирує Джо Байден*, проте Дональд Трамп вже встиг назвати себе переможцем і заговорити про фальсифікації.

Погане оточення

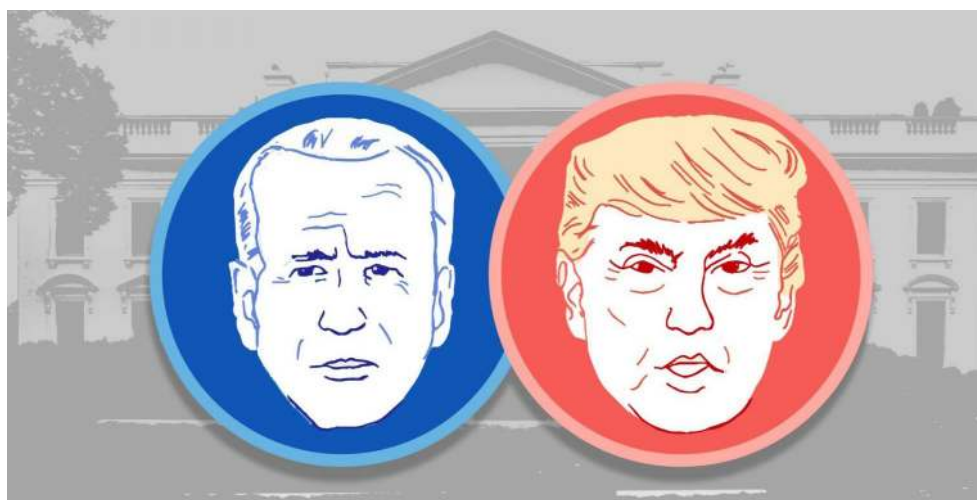
Колишній посол України в США Валерій Чалий у коментарі «Радіо Свободи», згадуючи особисте спілкування з Дональдом Трампом, підкреслив, що домовленості з ним можливі. Проблема залишається частина його найближчого оточення. Вона не приховує проросійських симпатій і має своїх друзів серед українських політиків. Вони не стримуватимуть себе у провокаціях, які мають дискредитувати Україну та зробити її токсичною для зовнішніх партнерів. Тому саме перемога Байдена може створити сприятливішу ситуацію для України. У такому варіанті зустріч двох глав держав має шанси відбутися відносно швидко — нині ця можливість заблокована через особисте несприйняття Трампом теперішньої української влади.

Вигідніший, бо «не пхає носа куди не треба»

Свої погляди для «Радіо Свободи» представив і незалежний російський політолог Дмитро Орешкін. Оглядач підкреслив, що теперішня влада РФ — це націоналісти, тому привабливішим для них був би Трамп. Водночас без огляду на господаря Білого дому головним завданням Кремля залишається дискредитувати американську модель демократії і сіяти хаос у США. Для цього московська пропаганда використовує вуличні заворушення, до яких може підбурювати своїх прибічників Дональд Трамп, заявляючи про невизнання результатів виборів. Політолог зауважив також, що Кремль традиційно робить ставку на політичне середовище Трампа — республіканців, бо їхня система цінностей більше орієнтована на внутрішню політику чи поділ світу на зони впливу без «пхання носа до чужих справ». З демократами — оточенням Байдена — усе по-іншому: для них важливі права людини, а отже, й події в Білорусі чи Україні. Вони більш емпатичні та ліберальні. Перейматимуться й кривавим конфліктом між африканськими племенами тутсі та хуту.

Економіка, яка роз'єднує

Ще один оглядач «Радіо Свободи» Ростислав Хотин зосередився на американсько-європейських суперечках, які матимуть значення у майбутньому. ЄС дратувала явна і неприхована підтримка Трампом «брекситу» (виходу Великої Британії з Євросоюзу), а той закидав європейським партнерам, що вони вкладають замало грошей у сис-

Джерело ілюстрації: diplomatist.com

тему безпеки у межах НАТО. Дональд Трамп в останні чотири роки також звинувачував ЄС у надто високих митних ставках для американської продукції. Загалом він уважав, що Європейський Союз має купувати більше американських товарів, оскільки зараз сама Європа отримує вигоду від спільної торгівлі.

При цьому Ростислав Хотин зауважує, що такий американський протекціонізм, тобто надання переваги економічній вигоді США, залишиться — без огляду на те, хто стане президентом. Але прихід до влади Джо Байдена все-таки приніс би зближення з ЄС. Він уже заявляв, що у разі обрання перш за все обдзвонить європейських лідерів і запевнить їх у стратегічному партнерстві США. Для Трампа це не так важливо.

Корупція — не аплодуємо

Широкий аналіз розвитку подій після виборів президента у США зробила й Альона Гетьманчук. Матеріал з'явився на сайтах центру «Нова Європа» та «Української правди». Оглядачка звертає увагу на візит Байдена в Україну після початку російської окупації Криму. На її думку, представлена тоді модель відносин зберігатиметься й при можливому президентстві Байдена. А це означає, що військова допомога у зв'язку з російською агресією і надалі зосереджуватиметься на «непровокуванні» Кремля. Тому питання стримування Росії та подальших санкцій вирішуватимуться виключно у партнерстві з ЄС. І чи не головне — американці й надалі вважатимуть, що, якби не високий рівень корупції в Україні, Росія не окупувала би Крим і частину Донбасу. Байден уже давно говорить, що боротьба з корупцією є ключовою умовою безпеки в Україні. Як легко здогадатися,

офіційному Києву не подобається цей різкий підхід. Альона Гетьманчук вказує на промовисту деталь із виступу Джо Байдена у Верховній Раді у 2015 році: оплески гостеві лунали тільки тоді, коли він говорив про агресію Росії, і жодного разу — при словах про корупцію. А вона все ж буде в центрі уваги можливого президента. Байден уже заявив, що планує чимшвидше провести Саміт демократій, на якому обговорюватимуть питання саме боротьби з корупцією, авторитаризмом та захисту прав людини.

Разом з тим, оглядачка вважає, що Україна має шанс переконати адміністрацію Байдена надати їй план дій для членства в НАТО. Він міг би трактувати це як реальний зовнішній успіх свого президентства. Підсумовуючи, Альона Гетьманчук зауважує, що Трамп, на відміну від Байдена, ніяк емоційно не прив'язаний до України, тому й не матиме мотивації сприяти її успіху.

Над Віслою

Думки низки інших експертів співпадають з описаними у цьому тексті. Узагальнюючи їх, можна сказати, що президентство Джо Байдена означатиме більшу увагу до демократичних цінностей та співпраці між США та ЄС. У контексті України робитимуть акцент на проблемі корупції. Усе це разом можна визнати позитивним сценарієм.

Американські президентські конфігурації дуже схоже розглядають над Віслою. Тут підкреслюють, що Дональд Трамп постійно хвалив свого польського колегу Анджея Дуду і тепло привітав його з нагоди переобрання. Байден, зі свого боку, під час кампанії критикував польську владу за дискримінацію сексуальних меншин та порушення

норм демократичної держави. Саме це — бо економічна і безпекова співпраця не зміняться — впливатиме на ймовірну майбутню напругу між адміністрацією Байдена та польською владою. Водночас рівень демократії над Віслою ніколи особливо не цікавив і не буде цікавити Трампа, навіть якщо він залишиться на своєму посту. Польській владі після його відвертої й активної підтримки, певно, треба буде постаратися, аби побудувати відносини з новим господарем Білого дому. Польські оглядачі підкреслюють, що США займатимуться переважно наслідками зміцнення Китаю, потім — приділятимуть увагу ЄС та Росії. Польща опиниться далеко поза пріоритетами. Тому Варшава мусить думати вже — як не зникнути повністю з американського поля зору.

Тшасковський та американські вибори

На голосування в США та польський контекст цікаво поглянути й через призму соціопитувань. На зламі вересня-жовтня їх провів Центр досліджень громадської думки. 41% поляків вважає, що кращим президентом США був би Дональд Трамп. Його супротивнику віддають перевагу всього 15% опитаних. За Трампа вболівають переважно виборці «Права і справедливості», «Конфедерації» та «Селянської партії». Джо Байдена, своєю чергою, підтримують польські ліві сили, «Громадянська коаліція» та прихильники Шимона Головни і його руху «Польща 2050». Що ж, американські вибори лише підтверджують багаторічний розподіл польського суспільства на два виразні табори. Дуже влучно ситуацію прокоментував колумніст на сайті «Krytyki Politycznej». Автор під псевдонімом «Галопуючий Майор» зауважує, що, хоч обирала президента Америка і голоси рахують зараз там, у Польщі результати з Флориди чи Техасу багато хто сприйматиме як програш або перемогу... Рафала Тшасковського.

Справедливо, хоч долю не обманути

Насамкінець варто зауважити, що американські вибори в чомусь об'єднали поляків та українців. По одному з їхніх земляків обрали у цьому марфоні конгресменами. Етнічна українка Вікторія Спарц, родом з Носівки Чернігівської області, отримала мандат у штаті Індіана. Поляк Том Маліновський, народжений у Слупську, переміг у Нью-Джерсі. Деталь або ж польсько-український фатум: вони представляють різні політичні табори. Українка — республіканців, поляк — демократів. Однак краще не будемо заглиблюватися у ці деталі — хай вони там за океаном спершу розберуться.

Григорій СПОДАРИК

*На момент друку номера відомо, що переміг Джо Байден.

Продовження з 1 сторінки

Солідарність і допомога

— Наша ціль — поєднати на Ярмарку традиційні форми мистецтва та народної музики із сучасною творчістю. Цьогорічний фестиваль покаже також наш культурний потенціал у Польщі, — каже організаторка.

Хоча захід відбудеться в онлайн-форматі, у Гданську зберуться усі виконавці. «Форум Fest» має проходити наживо на інтернет-платформі. Всі інші частини «JarmaRock FEST» зніматиме фірма, що спеціалізується на зйомках відео та монтажі. У середині грудня готові ролики викладуть в ін-

тернет. Але дати прем'єри можуть змінитися.

— У нинішній ситуації важко сказати, як виглядатиме кінцевий результат. Кожного тижня можуть з'явитися нові обмеження, наприклад, щодо пересування територією країни. Ми маємо «план Б» і навіть «план В». Найважливіше для нас — організувати захід так, аби гарантувати безпеку усім виконавцям та організаторам, — зазначає Оксана Терепенко.

Нові проблеми виникають з дня на день. Плани змінюються навіть через те, що, наприклад, є обмеження щодо кількості людей, які можуть їхати в одній машині.

— Сталося так, що гурт, який мав прибути однією автівкою, повинен їхати тепер двома. Відповідно мусимо коригувати й витрати, — пояснює організаторка.

Українка зазначає: справа не лише у тому, що Ярмарок хочуть проводити кожного року, чи в тому, що це єдиний такий молодіжний український захід. Є багато колективів, які роками виступали на українських та лемківських заходах по всій Польщі, а цього року не були ще на жодному концерті.

— Ярмарок — це заслуга не лише організаторів заходу. Це також співпраця з гуртами, які дуже нам допомагають. Ми хочемо бути з ними солідарні, дати

їм змогу хоч раз на рік показати себе. Хто, крім нас, зараз їх запросить? А їхня робота також допомагає зберегти нашу українську ідентичність у Польщі, — вважає Оксана Терепенко.

Організатори вказують на ще одну особливість цьогорічного фестивалю — завдяки тому, що 44-й «JarmaRock FEST» повністю знімуть на відео, він збережеться «для історії».

Програму 44-го Ярмарку та його виконавців презентуватимуть на фейсбук-сторінці заходу («JarmaRock FEST»). Там можна і зв'язатися з організаторами.

Павло ЛОЗА

Прінтскрін з онлайн-конференції (вчителі та організаторка конференції – перша внизу зліва – Любомира Тхір). Фото надано автором статті

Як освітянам боротися з професійним вигоранням і емоційним виснаженням?

Про психологічний стан вчителів розповідає Любомира Тхір – методистка з української мови та директорка української школи у Бартошицях.

Чому у Вармінсько-Мазурському осередку підвищення кваліфікації вчителів ви вирішили провести психологічний тренінг?

Уже кілька років у співпраці з Львівською обласною бібліотекою для дітей ми реалізовуємо проєкт «Ми – українці. Я і ти!». В його межах на Вармії та Мазурах ми проводимо майстер-класи, літературні заїняття тощо. Я подумала, що українські експерти могли би працювати і з учителями. Тому ми почали організовувати конференції, цього річчя відбулася в онлайн-форматі. З огляду на стрес, якого ми всі знаємо у часи пандемії, я попросила львівську психологиню та психотерапевтку Марту Онишкевич розповісти про використання внутрішніх психологічних ресурсів та боротьбу з вигоранням у вчительській професії.

Що спричиняє емоційне виснаження освітян?

Ми, вчителі, практично завжди хочемо працювати на високому професійному рівні. Коли ти максимально вкладаєш енергію у роботу, з'являється вигорання. На це накладається відповідальність за дітей чи конфлікти між самими учителями. Ти йдеш на роботу, але відчуваєш, що не маєш бажання виконувати свої обов'язки.

Виснажувати може й поведінка «важких учнів». Мені завжди здавалося, що більш схильні до вигорання старші вчителі, однак психологиня перекону-

вала нас, що це більше стосується молодих людей.

Чому?

Нині молоде покоління хоче мати все швидко – машину, квартиру, високу зарплату. Колись навіть процес професійного розвитку був повільніший. Як звернула увагу психологиня, молодь нині сильно налаштована на «успішний успіх» і тому більш схильна до вигорання. Проблема стосується також людей, які не вміють працювати у групі і хочуть досягти всього самостійно. У школі, однак, треба вміти співпрацювати з іншими.

Що порадила експертка для зменшення такої напруги?

Кожна людина має свої способи. Мені особисто багато сили додають поїздки, зокрема до України. Навіть якщо ми подорожуємо разом з іншими учителями, це все одно дозволяє дещо відволіктися від щоденної роботи у школі. Так само – у випадку поїздки з учнями, яких я проводжу досить багато. Поїздки до України можуть насправді дуже підбадьорювати.

Звичайно, енергії додають і відвідування театру, кіно або концертів, а також час, проведений з родиною. Треба також уникати конфліктів на роботі. Психологиня заохочувала знизити темп праці й життя, знайти час для себе і не виконувати кожне завдання «на сто відсотків».

Під час пандемії важко кудись поїхати. Як у таких умовах дбати про психологічний комфорт?

Учителі, як і всі навколо, зараз бояться за своє здоров'я чи навіть життя. Тут головна порада психолога – намагатися менше читати та дивитися новини про коронавірус у медіа. Так можна зберегти спокій і не дати поганим емоціям взяти гору. Треба навчитися ізолювати себе від такої інформації.

Наступна рекомендація пов'язана зі сном – за дві години до нього ми, знову-таки, не повинні читати новини, користуватися комп'ютером чи смартфоном, бо це вводить мозок у стан напруги. Менше споживаєш такої інформації – краще живеш і працюєш.

Як дистанціюватися від таких новин, якщо вони постійно присутні у медійному просторі?

Це вже питання сильної волі кожного з нас. Треба просто діяти цілеспрямовано, часом – наперекір собі. Чуєш по телебаченню про коронавірус – просто перемкни канал. Нині вибір великий – від програм про природу до історичних чи розважальних передач.

Школи знову повертаються до дистанційного навчання. Як перша така пауза вплинула на учнів?

Я та мої вчителі цим дуже розчаровані. Ми вважаємо, що навіть у часи пандемії найкращим рішенням є стаціонарне навчання у школі. Бо вона виконує ключову роль не лише в отриманні знань, але й у контексті розвитку суспільних компетенцій. У червні, коли ми роздавали свідоцтва про закінчення середньої освіти, мені запам'яталися сумні й часом злякані очі учнів. Це були не ті діти, яких ти знаєш на щодень, які постійно сміються, зчиняють гамір, бігають. Було добре помітно, що щось сталося. Протягом перших кількох тижнів вересня вони і далі були тихі, дуже серйозно слухали повідомлення про карантинні процедури та виконували їх. Водночас було видно, як вони скупили одне за одним, як раділи можливості бути в класі та спілкуватися. Потім діти вже повернулися до свого більш-менш звичного життєрадісного стану.

Зараз, на жаль, вони знову мусять залишити класи.

У довшій перспективі це покоління учнів багато чого втратить. Я бачу, наприклад, як сильно їм зараз бракує

культурної активності. У школі завжди багато різних заходів. Кожного місяця окремі класи чи шкільні самоуправління проводили безліч ініціатив.

Окрім цього, є питання особистісного розвитку – це позаурочні заїняття, хор, театр, танці чи спортивні змагання. Усе це діти втрачають, коли сидять замкнені вдома.

Які ваші рекомендації щодо протидії негативним наслідкам дистанційної роботи?

Треба постійно розмовляти з учнями. Час від часу протягом уроку варто зробити перерву і запитати дітей про їхні почуття, про те, чого би вони хотіли. Щоб діти не слухали лише наші вчительські навчання і повчання, а й самі висловлювали свої думки. Завдання вчителя – мотивувати до постійної активності, зокрема й фізичної. Зрозуміло, що молода людина не може весь час сидіти за комп'ютером. Треба заохочувати і до участі у всіляких онлайн-конкурсах, які дозволяють розвивати свої здібності.

Ми не знаємо, як довго доведеться працювати у такому режимі, але вже видно, що діти сильно бояться знову надовго опинитися закритими у домівках. Присутність у школі – це енергія, ідеї, виклики, а також – можливість реалізувати себе не лише у навчанні. Ми маємо, наприклад, гарний проєкт, у межах якого у бартошицьких школах проводять заїняття з робототехніки (діти збирають роботів із кубиків «лего», під'єднують їх до мережі та програмують – *ред.*). Але це важко зробити через інтернет. Я думаю також про курси для батьків з порадами щодо самостійної праці з дітьми. Бо деякі дорослі телефонують і питають, чи дитина все-таки може прийти до школи. Вони не справляються, не вміють допомагати з навчанням.

З огляду на такі обставини, ми навчили вже наймолодших учнів – з 1-3 класів – отримувати та відправляти електронні листи. Мусимо ще опанувати інструменти для онлайн-перевірки тестів. Вони не дають учням можливості списувати, показуючи таким чином реальний рівень знань.

Під кінець листопада я планую провести наступну конференцію, присвячену правописові і правильному використанню української мови. Попри пандемію, треба намагатися працювати активно. ■

Ольштиняни запрошують до участі у конкурсі співаної поезії

Частина наших заходів зараз «рятують» онлайн-можливості.

У такому форматі 6 грудня має відбутися й XVII Конкурс української поезії та авторської і сучасної пісні.

Співорганізатор події, голова ольштинської ланки Об'єднання українців у Польщі Петро Табака, підкреслює: конкурс уже став незмінною частиною переліку культурних заходів Вармії та Мазур. Кожного року конкурс присвячений видатній постаті. Минулого разу це був Володимир Івасюк – знаменитий творець української естрадної музики, композитор і поет. Цьогоріч увагу приділяють Лесі Українці. Цим у регіоні розпочнуть ювілейні заходи з нагоди 150-ліття від дня її народження, що припадає на лютий 2021 року.

Учасників заохочують звертатися до творчості центральної постаті кон-

курсу, однак можна підбирати й інші матеріали. «Звичайно, у конкурсі варто взяти участь. Діти та молодь можуть не тільки презентувати себе і свій талант, але й зустрітися у приємній атмосфері, обмінятися досвідом чи просто поспілкуватися», – каже Петро Табака.

Учасники заходу – переважно учні пунктів навчання та шкіл Вармінсько-Мазурського воеводства, але організатори радо вітатимуть і представників інших регіонів. Журі традиційно звертатиме особливу увагу на підбір тексту та володіння ним, оцінюватиме мовну підготовку, індивідуальну інтерпретацію та оригінальний спосіб виконання. Петро Табака і сам готує дітей як учитель української мови, тож бачить позитивні зміни, які дає ця культурна ініціатива.

«Постійні учасники з кожним роком розвиваються, шліфують мову, музичні навички, майстерність та сценічну поведінку. Важливо також, що з ними приїжджають батьки, дідуся та бабуся, а

це мотивує до подальшої праці, підтримує дітей та їхніх наставників», – підсумовує Петро Табака.

Серед організаторів є також Мирослава Четирба-Пішако – вчителька української мови і керівниця ольштинського ансамблю «Сузір'ячко». Вона підкреслює, що підготовка учасників – це командна робота, до якої активно долучаються не лише музичні наставники, а й учителі української мови та батьки.

«Найважливіше – це захопити дитину до співу та виступу на сцені, пробудити віру у її вокальні можливості. Далі вона вже сама захоче розвивати свій мистецький хист», – підкреслює Мирослава Четирба-Пішако. Вона також відзначає, що серед учасників оглядів багато тих, хто пройшов усі вікові категорії, беручи участь у конкурсах не один рік. Завдяки співаній поезії, на думку вчительки, учні із задоволенням вивчають найвідоміші вірші українських поетів, сприймаючи та інтерпретуючи їх по-своєму. Водночас

така музична активність – це чудовий стимул до вивчення української, який допомагає подолати мовні труднощі.

«На мою думку, для дітей та молоді наш захід – це перш за все активна розвага, можливість показати і перевірити себе, навчитися чогось нового», – говорить співорганізаторка ольштинського конкурсу.

Цьогорічний онлайн-формат заходу унеможливило безпосереднє спілкування. Це – беззаперечна втрата, але ще більшою втратою була би повна відмова від цієї творчої зустрічі. Виступи учасників викладуть на офіційній фейсбук-сторінці та ютуб-каналі організаторів. Отже, шостого грудня варто сісти перед монітором і хоча б у вузькому колі зустрітися з українською музикою і поезією. Це зараз – найкращий спосіб підтримати молодих українців-артистів та їхніх наставників.

Подробиці щодо заходу й контакти організаторів розміщуємо на сторінці оголошень. ■

Сторінку підготував
Григорій СПОДАРИК

Фото надано авторкою статті

Ден Вшитых Святых – піл віка тому

Осіння меланхолія

Днес осін настраят нас мало оптимістичні. То час обсыхания и загломерання рослин, а декотры звярята рыхтуют ся до зимового сну. Зелін, то кольор надії, але в осени она зникат, або змінят ся в оливково-буру. Листя на деревах жовтіют, червеніют або бронзовіют, а пак опада-ют, жебы прикрити траву, котра давно стратила юж свою сочыстіст.

Бронзови, то кольор повільного загломерання и гни-тя. Правда, жовто-рудо-червена гра осінних кольорів в сонячний ден захоплює, але лем на коротко, на хвилю. В більшости осін явит ся нам темным, гмлистым, мокрым и студеным часом. Мусиме скоро звикнути до холодів, бо на приемне літне тепло, котре маме ищи в памяти, приде нам дос до-го ждати. Вчасных сонячных ранків и пізних теплих заходів сонця не так скоро ся дочекаме. Стары боят ся зими, бо то в нашім географічнім положінню найбар-же екстремальна пора в році. Зато и наш настрій в осе-ни часто не єст найліпший.

Штоправда, діти може и чекают на сьніг, санки и ліплія балвана, але тото тіж што раз барже зникат, бо юж вшитки з TV знают, же Миколай не потрібує санны, жебы принести пакунок. Осін то час, котри гнеска не ма в собі дуже цікавих и веселых стрічы, не ходиме на вечірky, спільне дертя піря, ци звичайні сусід до сусіда...

Колиси для нас діти, пізна осін и зима была часом незабытых, довгих, родинных вечерів.

Вшитки домовники перебували в єдні «хыжы» (значыт в єднім поміщню, а была ним кухня). До «другой хыжы», адже гнешнього «покою», ишло ся спати. Няньо переважні направляли черевіky, мама робили дашто при пецу, шыли, або плели на іглицях шкарпетky, сведры з уцячой вовны, часом пряли. Баба Анна робили шыделком преріжны серветky и шалиky, або дашто латали. За дня, кед сонце сьвітило, на голос чытали Наше слово, и то «од дошкы до дошкы». Тямлю тіж як дідо Гумецкі робили в нас мотузы, штоси іншого и цікавого ся товды діяло. Што дня приходили до нас тета Югаска и сусідка, тіж Югас-ка, пришиваны дідо Илько и преріжным, цікавым оповіданям не было кінця.

Гнеска хочу оповісти о «Вшитых Святых», для нас діти, была то цікава подія. Приготуваня до того єдного дня дост доло го ся тягли, а чым ближе, тым веце было заходу. Но, але по порядку.

Може о місяц перше мама зачынали робити па-перьове квітя, жебы пак нима прибрати гробы. Пластиковых ани полотняных квітків нихто товды

не купувал. Декотры лем газдынї сїяли в загорідках соломнянky. Лем барже вправлены в огородництві потрафили выгодувати хризантны, переважні з дрібнымы, білымы квітчкы. Не чудуйте ся моїм описам, од все посїдам памят фотографічну, так звану «взрокову», но и барз люблю квітя. Тоты, што мина-ют нашу загороду, хыбаль признают, же не є в тім ани грама пересады, ци пустого перехваляня ся, по просту квітя маме наоколо.

Колиси праві вшиткы жены и дівчата знали робити квітя з бібулы.

Прецін в кждї хыжы ся го робило, бо квітём при-берало ся образы, а мусіло ся го зміняти што рока,

Могила о. Андрия Злупка
пароха Гладышова і остатнього
адміністратора Апостольской
Адміністрації Лемківщны.
Гладышів, осін 1957 р.

Фото
Штефана Дзюбини

на Великден все давали сьвіже. Сам звичай робліня квітя, гнеска юж на Лемковині чысто забытий. В часі великого посту в парох хыжах сходили ся дівкы, жебы з бібулы робити квітя и вінці, котрыма на Велик-ден приберали церков. Тепер організуваны сут часом варштаты або конкурсы робліня квітя, але не чулам, жебы была то ініціатыва нашого середовиска, од да-кой нашой організації. А шкода, бо тоты найбільшы на Лемковині, барз делікатні мож назвати іх конкуренційнымы, могли бы спільні заняты ся хоц бы и таким темом. Може придут по розум до головы закля не є за пізно. Така приязна, творча, междепоколіньова стріча, при столах, повных кольорового квітя, могла бы барз отоплти взаємны односины и зблизыты до себе. Але ци дакому, крім мене, ищи на тім залежыт?

Квітя робили-зме з мамом вечерами, а радше вчыла-м ся іх робити. То были барз приємны хвилі. Мама были барз докладны, а точніжше педантичны в кждї свої роботі, кждий іх квіток был допрацюва-ний. Робили-зме переважні квітя в темных кольорах, фіялковы и сині. Декотры газдынї робили аджи чорны, бо таку мали бібулу. Відомым єст, же діти люблят весільшы кольоры, зато найбарже тішыло мя и фурт чекала єм, коли будут роблены білы квіткы, але тых рыхтували-зме менше. Темным квітём приберали-зме гробы старших осіб, прадідів и нашого діда Дев-нозия. Біле квітя давало ся на гробы молодых осіб и діти. На нашім цмонтери єст похованы молоди хло-пец, Михал Вислоцкі, єдинак в своїх родичів, котри в 18. році жытя смертельні захворіл на запаліня плуц. Думам, же більше горе могла переживати лем вдо-виця з Наїн, о котрі бесїдує євангелія як раз з неділі попереджаючі першого листопада. Родиче бл.п. Ми-хала гнет, як більшіст выгнанных в '47 з нашого села, мусіли пожегати землю, котрі оддали сына. Замеш-кали в Костомлотах и юж на все приняла іх західня земля. Завдякы нашому татови (по правді няня коли-си звали-зме татом, но и обовязково двоїли-зме роди-чам, бабам, дідам и вшиткым старшым) гріб блажен-ной памяти Михала не пропал, нихто го не зарівнал, як вельо гробів на холеричнім цмонтери, бо «пере-шкаджали в кошыню косяркю». На могылі бл. п. Ми-хала до гнеска стоїт, няньом поставлений, желізний крест, до гнеска прибераний на біло.

Мама плели дуже вінців.

Зодвадни перед першым листопада мама приносили до хыжы великі копривняны міх полний гардой, бли-щачой чатины. Другі чекал в сінюх. То не могли быти жадны быле якы «матовы» голуzy. То были голузky довжыны може коло 50-60 центиметры, збераны «на міру» з самых найкращых яличок. Мама рыхтували іх пасучы коровы, бо час мусів быти выкорыстаній економічні. Мали прецін барз дуже обовязків и вшиткому подолали, але в які спосіб и яким коштом, мы, гнешні люде, не в змозі тото поняти.

Найдовший вінец плели-зме на гріб діда Девнозия, бо обнимаючий цілу могылу, и тіж такій сам на праба-бу Фенну. Мы, діти, рыхтували-зме мамі вязаночкы, по три голузky в купі з самых «крестиків». Крестикы — то были кінцівкы з чатиновых голузок. Мама при-кручали тоты голузky конопным мотузком або дратв-льом. Бавили-зме ся тым вінцём, розстеляли-зме го по підлозі, ціла хыжа застелена была чатином, мали-зме попри тім натуральну «інгаліцію» жывичнымы, ялицьовыма олійкамы.

Іншы вінці были юж меншы, роблены на колічку з лозинового прута або тонькой ліскы, привязували іх на кресты. Початково на нашім сільскым цмонтери были лем желізны и камінны кресты, потім аж появи-ли ся циментовы, такы модерны з ластріко. Но штож, не треба было доло го ждати, час показал, же желізны и камінны на прадідах стоят як стояли, а новы ся юж сыплот.

Коли вінці были юж выплетены, мама привязували до них, скорше зроблене, бібулове квітя и обовязково дост шыроку шарфу в такім самім кольорі. Готовы вінці вішали в сінюх на цвяках и клинцях, бо там было хо-лодно и чатина не обсыхала. Барз любила-м тоты нашы оквічены сїны, але такы были лем ден, гора два. ■

(Продовження у наступному номері)

Петрова ПАРАСКА

Історія

Ціна ризику

Осінь 1920-го стала часом справжніх випробувань не тільки для Симона Петлюри, а й для Уряду та Армії Української Народної Республіки (УНР). Після того як Польща заключила перемир'я із Радянською Росією, УНР залишалась сам на сам із ворогом. Сили були нерівні. Потрібно було шукати нового союзника для продовження боротьби. Незалежність вимагала ризику.

Переговори і (не)визнання

В жовтні 1920-го Симон Петлюра опинився перед складним вибором: змиритися з поразкою чи продовжити боротьбу. Він вибрав другий варіант. Справа залишалась за «малим»: знайти надійного союзника. І в цьому була проблема.

Симон Петлюра. Фоторепродукція Оксани Лятуринської. Із сайту Центрального державного архіву зарубіжної україніки (ЦДАЗУ).

Поляки «вийшли з гри», уклавши перемир'я із більшовиками. Білогвардійці на чолі із генералом Антоном Денікіним не погоджувались визнавати право УНР на незалежність та воліли воювати на два фронти: проти більшовиків і українців. Хоча протягом 1919–1920-х років Головний Отаман не полишав спроб домовитися із «білим» генералом. Але все намарно.

Натомість інший «білий» генерал — Петро Врангель не так міцно тримався

за ідею «єдиної і неділимої Росії». Переговори з ним тривали від серпня 1920-го. Головна умова такого союзу — визнання Врангелем незалежності УНР. Білогвардійський генерал погоджувався на такі умови. Однак Петлюра не наважувався на укладання офіційної угоди.

Про свою позицію щодо союзу із Врангелем Петлюра писав у листі від 3 листопада одному із міністрів: «Врангель перший почав робити заходи, щоб порозумітися зо мною... Я в принципі не мав нічого й нині не маю, щоб контакт в акціях був. Найбільш зручною формою розв'язання наших стосунків було би заключення неписаної угоди, яка би переслідувала цілі військової координації в спільних операціях проти більшовиків».

Та до порозуміння із Врангелем не дійшло. Генерал погоджувався надати допомогу тільки за умови його верховного командування над Армією УНР. На це ні Петлюра, ні Уряд УНР ніколи б не пішли.

Неочікуваний союзник

Отже з білогвардійцями домовитися так і не вдалось. Та українці не впадали у відчай. Продовжували пошуки союзника. Ними стали російські козаки. І знову не обійшлося без Польщі.

Справа в тому, що в Польщі діяв Російський політичний комітет на чолі із Борисом Савінковим — старим другом Юзефа Пілсудського. Комітет на чолі із Савінковим шукав підтримки країн Антанти та самої Польщі у боротьбі із російськими більшовиками. Військовими формуваннями, що представляли інтереси Комітету були 3-тя російська армія генерала Бориса Перемикіна та Козацька дивізія осавула Вадима Яковлева. Вони якраз і приєдналися до Армії УНР у листопаді 1920-го. Зокрема, армія Перемикіна у складі близько 3 тис. чоловік, а козаків Яковлева нараховувалось до 1 тис.

Цей союз став можливим завдяки тому, що Російський політичний комітет визнав Уряд УНР. Та 2 квітня 1920 р. між УНР і Комітетом було підписано конвенцію про міжнародно-правове об'єднання. Їх співпраця спочатку ґрунтувалась на письмовому зобов'язанні командирів. Так, гене-

▲ Борис Савінков. Фото з Вікіпедії

рал Перемикін писав: «Беру на себе обов'язок відноситися до уряду і населення України як до уряду і населення союзної Держави і не втручатися у внутрішні справи цієї держави».

18 листопада 1920 р. між Урядом УНР та Комітетом було підписано військову конвенцію. Згідно з якою ці російські формування розцінювались як союзні. Петлюра був не в захваті від такого союзу. Так, у листі до Миколи Василька — посла УНР в Швейцарії, від 3 листопада 1920 р. він писав: «Нині до мене перейшла російська бригада Яковлева од поляків. Складається вона з донських та кубанських козаків. Згідно з умовою, яку я сьогодні затверджую, має ця бригада російська виконувати мої накази, од мене платно отримувати аж доти, поки до Дону не дійде. Правда, в бригаді є досить бандитів та несталою елементу, але тимчасово вона мені потрібна. Другий російський відділ ген. Перемикіна (зорганізований з росіян, бувших большевиків, що попали до полону польського) має підпомагати нашому командуванню лише в оперативному відношенні. Взагалі російські військові елементи нестали, мало здисципліновані, і на них опиратися ризиковано». Але ситуація склалась таким чином, що вибору то особливого в українців не було.

Останній бій

Українцям не залишалось нічого, як ризикнути востаннє. Ризикнути всім, щоб відстояти незалежність. 11 листо-

пада 1920 р., розраховуючи на власні сили та непевних російських союзників, Симон Петлюра підписав відзвіт Уряду УНР до українського народу, яка закликала: «Повстань, як одна душа, одностайно встань до оборони Твоєї батьківщини і викинь чужих хижаків поза кордони рідних Твоїх земель. Головний Отаман військ УНР, а з ним укупі уряд та командування кличуть Тебе до останнього бою».

Варто сказати, що більшовики теж не відпочивали у жовтні-листопаді. Вони використали час після перемир'я із поляками, щоб зміцнити свої позиції та підготуватися до подальшої боротьби. Більшовики 10 листопада несподіваним ударом прорвали фронт у районі Бару—Могилева і завдали нищівної поразки правому крилу українського фронту. Кіннота Григорія Котовського з Бару вдарила в тили Армії УНР, створивши загрозу оточення. Розпорошеність сил на значній території, відсутність оперативного зв'язку між частинами, зволікання у часі із наступом та, найголовніше, чисельна перевага ворога — все це призвело до поразки українських військ.

Однак українці не склали зброю. Ще упродовж 12-ти днів Армія УНР вела безперервні бої. 18 листопада 1920 р. на терміново скликаному засіданні Ради народних міністрів (уряду УНР) за участі Петлюри прийнято наступне рішення: «1) констатувати, що причина невдачі Армії УНР в боротьбі з совітськими військами — брак набоїв та амуніції; 2) визнати доцільним в разі необхідності перехід Армії УНР і Уряду УНР на територію Польщі».

Останній свій бій Армія УНР дала 21 листопада 1920 р. І того ж дня українські війська та уряд перейшли кордон із Польщею по річці Збруч. Українці залишилися непереможеними, вони відступили. Бої в листопаді 1920-го виявилися справою ризиковою. Але вони були варті того. Оскільки ціною ризику виступала власна незалежність. І поборотися за неї було справою честі. ■

Стаття підготовлена за матеріалами архівів та інтернет-ресурсів.

Історичний календар вересень

1 листопада 1918 року у Львові розпочалося повстання, метою якого було встановлення української влади на західноукраїнських землях, що увійшло в історію під назвою «Листопадового чину». Внаслідок чого проголошено Західноукраїнську Народну Республіку. «Якщо цієї ночі ми не візьмемо Львів, то завтра візьмуть його поляки», — емоційно висловився Дмитро Вітовський під час засідання Української Національної Ради та Військового Комітету увечері 31 жовтня.

На уламках Австро-Угорської імперії, що зазнала поразки у Першій світовій війні, поляки, чехи, словаки проголосили національні держави. Влада Польщі заявила про вклучення Галичини до свого складу. Зі згоди Антанти (військовий блок країн, що перемогли в Першій світовій війні) була створена Польська ліквідаційна комісія, яка мала підтримати передачу влади в Галичині полякам. Очікувався приїзд Комісії до Львова на 1 листопада.

31 жовтня представники Української Національної Ради та Центрального Військового Комітету на чолі із сотником Дмитром Вітовським зібралися у львівському Народному домі. Вітовський переконав зібрання негайно, не

чекаючи приїзду ліквідаційної комісії, перебрати владу в місті на себе. Військовий комітет перейменовано в Українську Генеральну Команду, яка стала керівним центром повстання. Штаб розташовувався у Народному домі.

Повстання розпочалося о 4-й годині ранку. Українські частини, які нараховували 60 старшин і 1400 вояків, зайняли ратушу, намісництво, головну пошту, вокзал, банк, леговище. Над ратушею і намісництвом підняли синьо-жовтий прапор. Того ж дня Дмитро Вітовський повідомив, що влада у Львові повністю перейшла до УНР. Уже надвечір 1 листопада польські військові організації підняли повстання. Почалися вуличні бої.

11 листопада 1918 року завершилася Перша світова війна. Вона тривала понад 4 роки. У війні взяли участь 38 держав із населенням 1,5 млрд чоловік (майже 75% тодішнього населення планети). Головними сторонами конфлікту стали військові блоки Антанти (Великобританія, Франція, Росія, пізніше США) і Четверний Союз (Німеччина, Австро-Угорщина, Османська імперія, Болгарія). У діючій армії було призвано близько 74 млн солдат. Довгий час збройний конфлікт називали Великою війною, і тільки після початку Другої світової утвердився сучасний термін.

Військові дії велися як в Європі (Західний і Східний фронти), так і на Середньому Сході, в Африці, на морі. Війна зачепила Галичину, Буковину,

Прикарпаття. Учасниками війни стали приблизно 4,5 мільйони українців, яких доля змусила битися один проти одного (4 млн українців воювали в складі російської армії, близько 500 тисяч — в австрійській).

Військові дії припинилися 11 листопада 1918-го, після підписання Комп'єнського перемир'я країн Антанти з Німеччиною. На фронтах Першої світової загинуло близько 10 млн чоловік (українців понад 500 тисяч) і ще стільки ж отримали поранення. Фінальну крапку поставили Версальський мирний договір, укладений 28 червня 1919-го, та інші угоди. Німеччина мала повернути переможцям низку територій, свої колонії і сплатити величезну суму репарацій (226 мільярдів рейхсмарок, виплати тривали до 2010-го). Війна спричинила розпад чотирьох імперій — Австро-Угорської, Німецької, Османської та Російської, що мало вирішальний вплив на історію XX століття.

28 листопада 1910 року у Перемишлі народився Ярослав-Богдан Рудницький (1910—1995), мовознавець, фольклорист, Президент Української вільної академії наук у Канаді. Автор майже 3 тис. наукових праць. Володів десятима мовами, зокрема старогрецькою та латиною, читав лекції у багатьох університетах світу.

Мріяв стати лікарем, але за часів польської влади зробити це було складно. Здобув освіту зі слов'янської філології у Львівському університеті, а після отримання диплома доктора філософії, пра-

цював на посаді професора Українського вільного університету у Мюнхені. Потому викладав у Карловому університеті в Празі та Гейдельберзькому університеті.

Був одружений з онукою Володимира Антоновича — Мариною. 1949-го Рудницький з дружиною та двома дітьми переїхав до Канади. Там він реалізувався не лише як науковець, а й громадський діяч. Став почесним членом Канадської асоціації славистів, президентом Канадської асоціації лінгвістів, членом Міжнародної академії науки й літератури, та інших міжнародних наукових організацій. Протягом 1980—1989-го був головою Уряду УНР в екзилі.

Досліджував стан українознавчих фондів у книгозбірнях США, результатом яких стала книга «З подорожі по Америці 1956». Його запрошували для консультування працівників бібліотеки Конгресу у Вашингтоні щодо впорядкування фондів україніки. Він першим розробив систему заходів у справі каталогізації, класифікації української книги.

Здійснив навколосвітню подорож, під час якої налагоджував наукові зв'язки та співпрацю із українською діаспорою. Мав пристрась — шукати по світу українські сліди: Лесі Українки в Італії, Осипа Федьковича у Венеції, Марка Вовчка у Німеччині, Михайла Коцюбинського на острові Капрі (Італія), Юрія Лисянського на Гавайських островах (США). І таким чином намагався популяризувати українську справу у світі.

Сторінку підготувала
Олена ГУМЕНЮК

КУЛЬТУРА

Оксана Сайко:

**«Я зростала
з історіями
про село моєї
родини, звідки
її виселили»**

Оксана Сайко народилася 1 січня 1976 року у містечку Скалат, що на Тернопільщині. Раніше працювала у газеті «Літературний Львів», а у виданні «Арка» була редакторкою сторінки «Культура». Нині ж дописує у газети «Україна молода», «Літературна Україна», співпрацює з журналом для підлітків «Сто талантів», публікується на офіційному сайті Української греко-католицької церкви (рубрика «Визначні особи церкви ХХ століття»). Оксана Сайко – дипломантка літературного конкурсу «Гранослов-2006», переможниця конкурсу на найкращу повість від журналу «Дніпро» 2009 року (вір «Волоцюги»). У 2012 у «Видавництві Старого Лева» вийшла її книга для підлітків «Новенька та інші історії», яка потрапила до довгого списку премії «Книга року ВВС-2012». Зараз авторка підліткових оповідань працює над новими творами, які, ймовірно, стануть продовженням попередньої книги.

Оксано, ти мешкаєш у Львові, про те твоїх предків виселили в радянську Україну з Польщі в 1945 році*. Чи ділилися вони з тобою розповідями про подісне життя? Яким воно було?

З цими розповідями я зростала. Вони огортали мене з дитинства, відколи себе пам'ятаю. Деякі з них чула безліч разів, але щоразу це було як уперше, і слухати їх не набридало. Особливо любила розповідати бабця, яка все життя дуже тужила за своїм рідним селом Костарівці, що поблизу Сянока. Вона часто згадувала дитинство, дівочтво, якісь драматичні й цікаві історії не лише її родини, а й інших селян, їхніх стосунків та життя під час війни (у селі були німці, згодом – радянська армія, активно діяла Організація українських націоналістів). Ці спогади були яскраві, вона розповідала їх говіркою, часом – із польськими репліками і піснями тих часів, що додавало їм колориту.

Село, за розповідями бабці й діда, було досить прогресивне і культурне. У Народному домі влаштовували концерти, ставили аматорські вистави. Бабці особливо запам'ятався спектакль за п'єсою Михайла Старицького «Циганка Аза». Також привозили кінофільми. У вихідні вечорами влаштовували забави, на яких грали музики, і молодь приходила потанцювати.

У ті часи було заведено гуртом ходити у гості. Хлопці приходили до дівчат, влаштовували посиденьки, спілкувалися, співали, частувалися, якщо пили якийсь трюнок – то у малесеньких чарках. Так само, коли дівчина подобалася якомусь хлопцеві, і він мав шодо неї поважні наміри – відкрито приходив до неї додому, аби знали її батьки.

До війни у Костарівцях переважали українські родини, польських було лише шість, чимало було й змішаних

шлюбів. Українці шанували польські релігійні свята й традиції, а поляки – українські. Навіть були випадки, коли поляки, прийшовши на гостину до українців на свято, з поваги до господарів розмовляли українською.

Чи є у вас якісь сімейні реліквії з тих місць?

Під час виселення більшість людей, які залишали свої домівки, вірили, що їдуть звідти ненадовго, мине час – і вони повернуться. Брали лише найнеобхідніше. Від однієї переселенки я чула, що перевозити з собою дозволили небагато – лише 25 кг на людину, хоча в моїй родині такого не розповідали. Дідів батько, що був війтом села, вирішив

▲ З найстаршим мешканцем села Костарівці і єдиним українцем – паном Романом

передовсім забрати з собою сакральні цінності. Тому громада взяла з церкви хоругви, чашу, люстру, які згодом перенесли у церкву села Качанівка на Тернопільщині, куди їх депортували. У нашій родині залишилися старі образи, куфер (дерев'яна скриня – *ред.*), що досі зберігаються у шпихлері (кам'яна житниця, споруда, куди складали зерно – *ред.*) бабчиної та дідової хати. На горіщі я якось знайшла праску на вугілля. Є дерев'яна валіза, з якою вони переїжджали, світлини з Костарівців, бабусині табелі успішності зі школи, дідовий документ із тих часів, коли він навчався столярству. У мене зберігається червона квітчаста хустка, яку моя прабабця подарувала бабці, коли їй було чотирнадцять років; згодом вона віддала її мамі, а мама недавно передала мені. Є маленький молитовник, який належав бабці, коли вона вчилася у школі. Вона подарувала його моїй тітці, а та згодом передала моєму кузенові.

Бабця згадувала, як у дорозі, в потязі, одна жінка збожеволіла, й без кінця з відсутнім виглядом запитувала, де її черевики. А одна дівчинка-підліток тримала в руках вазон. Корова на станції об'їла з нього листя, й дівчина зайшлася нестримним плачем, як від найбільшої у житті втрати. Кожен відчував розгубленість, пригніченість, страх перед невідомістю. Це примусове виселення для усіх було неабияким потрясінням – люди залишали хати, землю, все нажите нелегкою працею; покидали могили своїх предків, втрачали зв'язки з родинами. Цей розрив зі своєю землею, своїм корінням, і неможливість повернення стало невимовною трагедією. Хоча тоді ще мало хто це до кінця усвідомлював.

Минулоріч ти їздила на батьківські місця. Поділися, будь ласка, враженнями. Чому ти взагалі вирішила туди навідатися? Чи залишилися там щось українське?

Побувати у Костарівцях я мріяла вже віддавна. Ще з дитинства наслухалася історій про це село, і мала дивовижне враження, що насправді вже там була, вже з самих розповідей воно було мені рідним, я часто малювала його в своїй уяві. Десь наприкінці 1980-х туди нарешті вперше змогли поїхати бабчина сестра і її чоловік, бо там залишалася родина. Мої бабця і дідо, очевидно, теж могли би навідатися на свою батьківщину, але бабця не хотіла. Казала, що «серце трісне». Для людини з такою глибокою тугою, яку вона носила в собі усе життя, це було би нестерпно.

Для мене можливість там побувати уперше з'явилася 15 років тому, вже після смерті діда, завдяки польському приятелю мого брата, який запропонував допомогу і супровід, почувши історію про село і виселення нашої родини. На один із вихідних ми навідалися до Янека на Підкарпаття, і його автівкою вирушили на пошуки Костарівця. Опинившись у селі, почали розпитувати у місцевих старших людей, яких зустрічали, про родину Оришаків – моєї бабці, намагалися дізнатися, де була її хата, бо знали лише з її розповідей, що десь наприкінці села. Люди відповідали нам однаково: «Вивезли їх звідси давно, десь до Росії...». Дізнавшись, де саме була бабчина домівка, ми спершу розгубилися. Довкола стояли вже нові хати, і невідомо, яка з них належала колись нашій родині. Янек вирішив зайти і порозпитувати. Яким було наше здивування, коли за якусь мить він повернувся зі старшим чоловіком, який розмовляв чистою українською мовою, ще й такою особливою, як говорили мої

бабця й дідо! Це здавалося неймовірним! Виявилося, що пан Юзик ходив із моєю бабцею до школи, в дитинстві вони разом пасли корів і бавилися. Він показав нам подвір'я, де колись була її хата, будинок, де мешкав зі своєю родиною дідо, церкву, яку перетворили у костел. Я впізнала її зі світлини.

Коло старої дерев'яної будівлі розрісся величний дуб. На позовклому фото, яке я бачила, до дерева тулився молодий хлопець – мій дідо, біля тієї ж церкви. Мене огорнули неймовірні почуття: якогось і радісного піднесення, і глибокого шему. Наче побачила щось до болю рідне, знайоме, сокровенне, що пам'ятала генами; часточку чуда, очікування якого жило в мені з дитинства. Здавалося, що разом зі мною в ту мить на рідні землі повернулися усі мої предки, і ми опинилися там разом.

Відтоді я мріяла побувати в Костарівцях знову, бо часу, аби там набутися, надихатися, усе відчутти й побачити, мені тоді було замало. Обставини не дозволили це втілити раніше. Така нагода випала лише торік. До Костарівця я вирушила з моїм найкращим другом, також письменником – Андрієм Бачинським, що запропонував скористатися його авто. У мене вже було фото дідової хати з номером на будинку, тож я сподівалася, що знайти все буде значно легше, аніж минулого разу. Навігатор мав нас скерувати до центру села, звідки ми збиралися розпочати свої пошуки. Але трапилася дивна, навіть містична річ. Заїхавши до села, всупереч підказкам навігатора, Андрій чомусь повернув у протилежний бік. Трохи покружлявши вузькими доглянутими вуличками, автівка раптом вийшла просто до дідової хати. Я здивовано скрикнула, Андрій різко загальмував – він мав приголомшений вигляд. Це була справжня містика! Здавалося, якісь вищі сили скерували авто у потрібному напрямку і привели до дідової хати.

Із сусіднього будинку вийшов якийсь чоловік, років за шістьдесят, і поцікавився, хто ми. Я схвилювано пояснила, що тут до 1947 року жив мій дідо і родина Лучків. «Це хата, на яку завжди казали – до Гоцика», – зауважив чоловік. Я радісно підтвердила. Саме так чомусь називали дідову родину, і в нашій родині пам'ятають про це досі й часом жартують про це, хоча достеменно невідомо, звідки взялося у Лучків це прізвище чи прізвисько. Пан Мар'ян запросив нас до себе додому, пригостив кавою, порозповідав.

Після виселення українців багато хат пустувало, і то дуже довго. Мар'ян згадував, як він у дитинстві бавився, лазив по тих покинутих домівках з хлопчачами. Деякі з них і досі стоять порожні, мов привиди минулого чийогось жит-

*виселення в 1944-1951 роках, відповідно до угоди «про взаємний обмін населенням» між Польщею та Україною.

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

«Розфарбований птах», драма, режисер Вацлав Маргул, Чехія, Україна, Словаччина, 2019.

Пекло не має віку

Здавалося б, воєнні часи: голод, страх і безпорадність узяти гору над людьми. Чи щось може бути гірше? Виявляється, ще й як. Про злість, людську агресію і панування над слабкими говорить режисер чесько-словацько-українського кінофільму «Розфарбований птах» Вацлав Маргул.

Це — екранізація роману польсько-американського письменника Єжи Косинського, що розповідає про II Світову війну устами хлопчика, якого вважають «бродячим циганом або євреєм» і який мандрує маленькими селами у Центральній та Східній Європі. Як пише Vogue.pl, Вацлав Маргул присвятив цьому проєкту три роки, а сценарій відзначили нагородою «ScripTeast» на Канському кінофестивалі у 2013 році. Багато сил потратили на пошук фінансування, бо фільм не є суто комерційним. Однак зрештою усе вдалося, і режисер зміг приступити до реалізації власного сценарію.

Герої фільму говорять штучною «міжслов'янською мовою». Але у стрічці є також невелика кількість реплік чеською, німецькою та російською. До речі, як зазначає сайт pelnasala.pl, «Розфарбований птах» — це перший фільм, у якому звучить «міжслов'янська мова».

Метою Вацлава Маргула не було показати насилля як основну ідею фільму.

Це — деталь, яка демонструє, що такі випадки трапляються, вони — серед нас, і це не можна ігнорувати. Водночас із перших кадрів ми бачимо надзвичайно естетичну картинку, зображення чудової природи; кожен звук і пташиний спів зіграли важливу роль для загальної атмосфери кіно.

Незважаючи на те, що «Розфарбований птах» сповнене жорстокості, його не слід сприймати лише як історію людської злості та жахів війни, що залишає постійний тягар на психіці. Це також — або, можливо, й найбільше — розповідь про невмирущу надію та волю до виживання, а також про любов та прощення. Головний герой Йоска з малих літ побачив і відчув, що таке бути на межі смерті, але також — що означає врятуватися за допомогою віри. Саме переконання у тому, що жодна ситуація не є безнадійною, підтримує його.

Ця стрічка вражає до глибини душі, залишаючи осад болю і розуміння того, що у світі — сотні проблем, які ретельно приховують за високим парканом порядку. Хлопчик, чия зовнішність нагадує чи то єврейську, чи то ромську, вимушений пройти через пекло фізичного, психологічного та сексуального насильства, що відбувалося тихо, за зачиненими дверима його опікунів, до кожного з яких він потрапляв одразу після смерті попереднього. Складається враження, що Йоска притягує смерть і агресію інших людей, адже щоразу його то били, то кривдили за національну приналежність; навіть безжалісно кинули до вигрібної ями після невеликого непорозуміння у церкві.

169 хвилин моральної напруги, яка не покидає протягом усього кіно. Можна навіть сказати, що настільки примолінний та важкого фільму я ще не бачила. Може, саме тому він і вийшов в обмеженому прокаті. Ця стрічка — не для «масмаркету», тут не розслабишся під попкорн, насолоджуючись простеньким сюжетом. Кожен кадр із елементами зоофілії чи, наприклад, побиття жінки серед вулиці або насилля

над тваринами викликає не лише огиду, а й тваринний страх і усвідомлення нашої реальності.

Фільм тривожить і розширює кордони бачення цього світу. Неможливо передати словами ці моменти — коли ти дорослішаєш, просто сидючи у глядацькому залі. Здається, 80% гостей кінотеатру захотіли покинути кінозал ще після першої сцени, у якій вражає людська жорстокість і бездіяльність, що призводить до страшних наслідків на все життя. Чорно-біла екранізація асоціюється з понурою, злою і наджорстокою реальністю, яка процвітає серед безтурботних днів життя. І здається, що з нами такого не станеться ніколи. Але насправді, якщо замислитися над кожною зі сцен, наша сучасність доволі подібна, лише прикрашена.

Кожна деталь, кожна подробиця, що виявляється у погляді, інтонації і тяжкості подиху героїв, викликає табун мурашок, що біжать по шкірі туди-сюди, не залишаючи й хвилини для релаксу. «Розфарбований птах» навчить вас бути вдячними за спокій, безпеку і впевненість у завтрашньому дні, що дарує вам сучасна система існування, створюючи непохитну ілюзію захищеності. Але також стрічка нагадає, що не варто забувати про тваринне походження людської істоти, яке під час небезпеки виривається назовні — і людина стає готова боротися за життя з холоднокрівною стійкістю до жахливих подій. Ця історія змусить кожного задуматися про те, серед кого ми живемо, ким є і що створюємо. Упевнена, ніхто не залишиться байдужим до роботи Вацлава Маргула.

«Розфарбований птах» (також відомий під назвою «Пофарбоване пташення») — чесько-словацько-український кінофільм, драма. 169 хвилин. Фільм створений за підтримки українського Держкіно. Режисер, сценарист, продюсер — Вацлав Маргул. Фільм ще не виходив в український кінопрокат: дистриб'ютор призначив прем'єру на 10 грудня 2020 року. ■

Єва КРАВЧУК

Щедрість і пам'ять українця з Лемківщини

Ольштинянин Антін Лехоцький, уродженець лемківського села Черемха на польсько-словацькому прикордонні, упокоївся 24 вересня у віці 85 років.

У вічність відійшла людина, яка все своє життя на вигнанні підтримувала українську громаду як у культурному, так і церковному житті. Зокрема, він роками дуже активно сприяв будівництву нашого храму, був постійним жертводавцем українського Майдану. До кінця своїх днів допомагав матеріально пораненим на Донбасі, українським воїнам та їхнім родинам. Відійшов він у вічність так же тихо і непомітно, як і жив — у самотності, у соціальному домі «Комбатант» в Ольштині, куди потрапив більше 20 років тому з огляду на довготривалу боротьбу за здоров'я.

— Відчуваю свій обов'язок допомагати українській справі і роблю це настільки можу, — пояснював якось Антін Лехоцький. — Проблем у нас хоч відбавляй, не чекаємо, що влада розщедриться, а радше навпаки. А тепер ще й Україні допомагати треба. Я вже підтримував Майдан, а як буде треба, то й українську армію підтримаю, бо така тепер потреба.

Чоловік допомагав до останніх своїх днів. Шкода, а іноді й прикро, що дея-

кі українці, знайомі Антіна Лехоцького, самі не дуже-то й щедрі, не особливо позитивно оцінювали його меценатство.

— Не всі схвалюють мою допомогу, — дивувався не раз українцям. — Правда, коли буваю на заходах, котрі спонсую, то люди нагороджують мене оплесками, як чують, що я підтримую матеріально ці ідеї. Але трапляється, що хтось сприймає це із заздрістю і каже потім: «навіщо ти даєш?». Це люди, які на шодень вдають великих українських патріотів і мають великі статки, але як треба підтримати українську культуру чи героїв, які борються за державність України, то не хочуть і гроша дати. Українські справи підтримують бідніші люди, здебільшого пенсіонери, які дають великі для них суми.

Усіх благородних вчинків Антіна Лехоцького і не перерахувати. Він бо не любив хвалитися своїм меценатством. Крім уже згаданого, він підтримував і Музей лемківської культури в Зиндрановій Федора Гоча. Також згадку про нього можна побачити в різних книж-

кових виданнях у Перемишлі чи Варшаві.

Антін Лехоцький пів століття домагався від влади Словаччини, (а раніше Чехословаччини) повернення батьківської землі, майже 22 гектарів лісу, і власності інших черемшан, які потрапили за кордон у післявоєнні комуністичні часи. Незважаючи на численні намагання, результату він так і не отримав.

Неможливо переоцінити й те, з яким пієтетом Антін Лехоцький обереґував пам'ять про рідне село Черемха на польсько-словацькому прикордонні, звідки 12-річною дитиною, з родиною і односельцями, був вигнаний назавжди. Коли він після років вигнання потрапив на свою батьківщину, не міг стримати сліз. Вирішив шукати розсіяних по світу черемшан, впорядкувати цвинтар у селі та поставити пам'ятник предкам. Звертався до багатьох знайомих черемшан і їхніх нащадків, але підтримали його далеко не всі, до встановлення пам'ятника доклалися лише Іван Великанич з Канади та Марія Лаць з Англії. Справою Антіна Лехоцький почав займатися у 2010 році, а вже у 2012-му було відкрито й освячено пам'ятну дошку, потім навколо цвинтаря появилася постійна огорожа. На черзі був і сам цвинтар, але чоловіку не вистачило часу довести справу до кінця. ■

Степан МІГУС

Фото з архіву Антіна Лехоцького

тя. Юзик, який мешкав біля бабчиної хати, вже помер, але живий ще його рідний брат Роман, якому під 90 років. Він і є тепер найстаршим жителем Костарівця і єдиним українцем. Час від часу він приходив до Мар'яна — перехилив чарку-другу і співає українські пісні. У дідовій хаті ніхто давно не живе, власники перебралися до Сянока і залишили сусідові ключ. Пан Мар'ян люб'язно запропонував мені її відчинити.

Дерев'яна хата — простора, з великими сінами, коморою і двома кімнатами. Але все одно було складно уявити, як у ній поміщалися дев'ятеро дітей і двоє дорослих. Видно було, що там дуже давно ніхто не жив — проломилася стеля у сінах, звисало густе павутиння. Панувала непорушність, застиглість часу і речей — все, як було пів століття тому, і разом з тим осело огортав дивний затишок і якесь очікування. Старі меблі, бамбетль (дерев'яний диван ручної роботи — *ред.*), давня швейна машинка, образи на стінах, поличка з книгами. Стримуючи сльози, я бачила тут діда; як стіни цього дому наповнювала родинна метушня, хатня робота, дитячий галас, побутові клопоти, маленькі радощі. Привертав увагу незвичний старий великий образ у кутку, у темній рамі, де-не-де сточений шашіллю: Йосиф-тесля, Марія, що пряде і тримає на колінах розгорнуту книгу, якої торкається рука юного замисленого Христа. Помітивши моє зацікавлення, пан Мар'ян запропонував забрати образ собі: «Він, напевно, належав вашій родині, бо дуже старий, і завжди тут був».

Згодом чоловік відвів нас до пана Романа. Він виявився бадьорим і жартівливим, тішився, що має нагоду поспілкуватися українською, якою говорив без жодного акценту, м'яко і шляхетно. У чомусь він здавався мені рідним. Виявилось, що Роман добре пам'ятає родину мого діда й бабці. Він навіть квартирував у бабчиного дядька, що мав свій артіль у Сяноку, та навчався у нього кравецького ремесла. Після невеличкої розмови Роман запросив мене приїхати знову, уже на довше, щоби мати більше часу для спілкування. Напевно, він розповів би ще багато цікавих історій.

Увесь час мене не покидало ностальгійне відчуття рідності — це наша рідна земля, мала Батьківщина, і водночас — наче якоїсь відірваності.

Чи є у твоїх творах епізоди, пов'язані з минулим твоїх предків? Чи потрібні українській літературі твори на таку тематику?

В одному з моїх творів є епізод, який колись розповіла бабця. Щоправда, він не стосувався безпосередньо її чи їхньої сім'ї — це фрагмент історії іншої людини з часів бабчиної юності і Костарівців. А щодо родинних історій — зізнаюся, виникали думки дати їм друге дихання і написати якусь повість про колишнє життя моєї рідні. Можливо, колись я за це візьмусь. Але поки що це визріває. Така тема для мене — дуже відповідальна і вимагає більше знань, досліджень, фактів.

Звичайно, українській літературі потрібні твори такої тематики. Наскільки мені відомо, чомусь наразі про таке ніхто особливо не писав. Зрозуміло, чому цього не робили за радянських часів, але згодом ця тема просто «випала». Це — одна з трагічних сторінок нашого минулого, з неймовірними драматичними людськими живими історіями, гідними як літератури, так і кінематографу. ■

Наталя ПАСІЧНИК

Фото надано авторкою статті

UKRAINA W CENTRUM LUBLINA 2020

PROGRAM FESTIWALU

16-22 LISTOPADA

LIVE

16.11.2020 r.

16:00 Warsztaty UkrART - Tworzenie map myśli i notatek wizualnych - Vadim Gierko

18:00 Meet-up UWCL - „Pamięć, która łączy”: Olena Bodnar i Mateusz Stachewicz - projekt „Płomień Braterstwa” oraz Paweł Bobołowicz i Dmytro Antoniuk „Rok 1920 - pamięć w czasie zarazy”. Moderator - Ivan Kysloshchuk

17.11.2020 r.

18:00 Meet-up UWCL - „Możliwości rozwoju dla młodzieży ukraińskiej w Ukrainie oraz poza jej granicami”: Maryna Popatlenko - Wiceminister Młodzieży i Sportu Ukrainy. Moderator - Dmytro Demianenko

20:00 Online koncert Romana Sasanchyna

Organizator

Patronat honorowy

Partnerzy

Wsparcie Finansowe

Patronat medialny

18.11.2020 r.

18:00 Warsztaty UkrART - świeczki dekoracyjne - Natalya Poturay

19:00 Meet-up UWCL - Pomysłodawczyni projektu „Art is therapy”: Oleksandra Manisku. Moderator - Oksana Basaraba

20:00 Finał „Talent Show” UWCL 2020

19.11.2020 r.

09:00 Konkurs wiedzy o Ukrainie „Ukraina Terra(in)cognita”

18:00 Wirtualna wystawa fotograficzna laureatów konkursu fotograficznego (Instagram)

20.11.2020 r.

17:00 Meet-up UWCL - „Kozackie czajki dawniej i dziś” Kapitan Myron Humenetskyi oraz Kapitan Taras Beniakh. Moderator Petro Sadovyi

20:00 Online koncert ukraińskiego zespołu Ivan NAVI

21.11.2020 r.

10:00 Warsztaty UkrART - Lalki motanki - Hanna Melnyk

12:00 Wirtualna gra miejska „Ulicami Lublina”

18:00 Meet-up UWCL - „Tatarzy krymscy - rdzenni mieszkańcy Ukrainy: spojrzenie w przyszłość”: Alim Aliev. Moderator - Krzysztof Stanowski

22.11.2020 r.

12:00 „Ukraina na ekranach”

16:00 Spotkanie literackie z Iryną Wikyrczak. Moderator Aleksandra Zińczuk

Droгий ювілярці,
пані Олі Ласці!

Аж не віриться, пані Олю, що Ви прожили вже **ДЕВ'ЯТЬ ДЕСЯТКІВ** років життя, означеного різними епізодами нашої спільної долі. У молоді роки професію вчительки-україністки Ви опанували в Українській вчительській семінарії у Щеціні, а прикладом у громадській діяльності на українській ниві служите і по нинішній день. Завжди і скрізь Ви, пані Олю, вірні рідним традиціям – приналежності до нації, культури і батьківської віри. Так чинить справжній патріотка. Як багаторічна кольпортерка і читачка «Нашого слова» у Щеціні Ви показуєте молодшим поколінням, що поважає українське писане слово, що воно становить для Вас велику цінність. Тож, наша добра і ласкава пані Олю, довгих і здорових Вам літ бажає українська громада.

Уклінно,
Об'єднання українців у Польщі,
Редакція «Нашого слова»

«Він зробив усе, що міг»

Спогади про Михайла Козака — великого патріота-перемислянина, згідно із задумом сім'ї та друзів, повинні з'явитися до першої річниці його відходу до Бога. Для збагачення книги і поширення фактів, документів та фото, присвячених цій надзвичайній постаті, відданій громадській діяльності серед української громади у Польщі, друзів і побратимів долі просять надсилати свої спогади. Кожна, навіть найменша замітка, з'явиться на сторінках меморіального видання. Надсилати матеріали просимо на адресу редакції «Нашого слова».

Відійшли...

Із глибоким смутком висловлюємо ширі співчуття **п. Казимирові Лесіку та усій родині** з приводу втрати дружини, мами і бабусі **бл.п. Марії Лесик**

Розділяємо Ваше горе, сумуємо і підтримуємо Вас у годину скорботи

Дирекція, вчителі та працівники української школи у Гурові-Главецькому

Із сумом сповіщаємо, що відійшов у вічність співзасновник та перший голова товариства «Холмщина» у Львові **† Леонід Квітковський** (04.02.1929 — 02.11.2020), народжений у селі Голя Володавського повіту. Фахівець у галузі нафтохімії. Доктор технічних наук (1975), професор (1977). Член Наукового товариства імені Тараса Шевченка. Закінчив Львівський політехнічний інститут (1953), де відтоді й працював (нині — Національний університет «Львівська політехніка»): від 1977 — професор кафедри хімічної технології переробки нафти та газу. Був людиною відкритою, прекрасної душі та доброго серця. Широко любив свою рідну Холмщину та ділився цією любов'ю з нами. Вічна і світла Йому пам'ять!

Товариство любителів Скансену матеріальної культури Холмщини і Підляшшя в Голі
Редакція «Українського літературного провулку»

Висловлюємо ширі співчуття і єднаємось у жалю з редакторкою **Катериною Сень** з приводу відходу у вічність мами, **† Терези Сень**

Від імені редколегії монографії *Бартошицького педагогічного ліцею — Стефан Лашин*

Дануті та Ярославові Джуркам Висловлюємо сердечний жалю та ширі співчуття з приводу смерті **† Катерини Джурко-П'ясецької**

Галина та Іван Лорчаки

IV ПІДЛЯСЬКА УКРАЇНСЬКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

Гайнівка Біленька на Підляшші 13-14 листопада 2020 р.

«Підляшшя у період формування нової політичної карти Європи після Першої світової війни». До 100-річчя польсько-українського союзу 1920 року

Ольштинський відділ Об'єднання українців у Польщі та міська ланка ОУП в Ольштині запрошують учнів початкових та середніх шкіл, які цікавляться українською культурою, зокрема співаною поезією, авторською і сучасною пісню, на

XVII Огляд української поезії та авторської і сучасної пісні

Нашим оглядом ми хочемо започаткувати відзначення 150-ї річниці з дня народження геніальної дочки українського народу Лесі Українки. Цьогоріч подія через пандемію коронавірусу та введені санітарні обмеження відбудеться у форматі онлайн — **6 грудня 2020 року**. Для участі в огляді заявку на бланку оголошення треба до **22.11.2020** надіслати на електронну пошту: godki14@wp.pl. Уся необхідна інформація за телефоном: 506 941 162 (Петро Табака).

Греко-католицька спільнота в Ельблонзі буде нову святиню. З цією метою проводимо різні заходи, щоб зібрати кошти.

Від імені спільноти греко-католицької парафії Народження Св. Івана Хрестителя в Ельблонзі парох о. митрат Андрій Сорока просить про вплати: **Parafia Grekokatolicka w Elblągu, ul. Poznańska 2a Bank PeKaO S.A. I oddział w Elblągu nr konta: 87 1240 1226 1111 0000 1404 5318**

Із великим сумом сприйняли ми вістку про смерть **† Анни Шумеди**

Родині та близьким передаємо слова співчуття. *Родина Федаків*

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Slowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szczurba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, prenumerata, reklama – Lesia Korostatewycz.

Współpracownicy: Stefan Migus (Olsztyn), Anastazja Krawczuk (Warszawa), Piotr Andrusieczko (Poznań, Kijów), Olesia Gieral (Lublin), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Igor Isajew (Warszawa), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwanuk (Warszawa).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77, 677-88-05 (sekretariat), 22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), fax: 22 679-96-95, E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl, Internet: http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slowo” Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2700 egz.

Pismo dofinansowane ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Związek Ukraińców w Polsce Z.G., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN, EURO, CAD: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności. „Nasze Slowo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.: Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

eprasa.pl Odb8a17e9